

Facultade de Ciencias da Educación

Traballo de
fin de grao

Titores: Ernesto Smyth Chamosa e
Paula Fernández Riveiro

**Primeiros auxilios en
Educación Infantil.
Actitude do
profesorado.**

Autora: Elena Martínez Villalón

Xuño 2019

*TÍTULO: PRIMEIROS AUXILIOS EN EDUCACIÓN INFANTIL. ACTITUDE DO
PROFESORADO.*

*TÍTULO: PRIMEROS AUXILIOS EN EDUCACIÓN INFANTIL. ACTITUD DEL
PROFESORADO.*

TITLE: FIRST AID IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION. TEACHER'S ATTITUDE.

INDICE

Resumo/Resumen/Abstract.....	1
1. Introducción	3
2. Marco teórico.....	4
2.1. Accidentes e situacións de urxencia no centro escolar	4
2.2. Marco legal	6
2.2. Urxencias e autoprotección	8
2.4. Primeiros auxilios en accidentes e enfermidades repentinas	9
3. Hipótese e obxectivos.....	10
4. Método	11
5. Resultados.....	13
5.1. Preguntas de avaliación.....	15
5.2. Preguntas de opinión ou valoración	20
6. Discusión	22
7. Conclusións.....	28
8. Boas prácticas.....	29
9. Referencias.....	31
10. Anexos.	34
Anexo 1: carta de presentación	35
Anexo 2: enquisa.....	36
Anexo 3: listado de centros	40
Anexo 4: control preguntas – táboa 1	43
Anexo 5: coñecemento enquisados – táboa 2	44
Anexo 6: resumo do traballo enviado aos centros de estudo.....	45

RESUMO

Os centros escolares son lugares nos que os nenos e nenas pasan moitas horas cada día, e nos que poden acontecer unha gran variedade de accidentes. É por iso que se fai imprescindible unha actitude por parte do profesorado que garanta unha acción consecuente e eficaz ante as problemáticas que poidan xurdir. Neste traballo analizarase a actitude e os coñecementos sobre primeiros auxilios, facendo tamén referencia ao marco lexislativo vixente. Os obxectivos deste traballo son coñecer a actitude do profesorado de Educación Infantil de cara a actuar ante situacións de emerxencia. Pártese da hipótese de que o profesorado de Educación Infantil posúe as actitudes necesarias para dar unha primeira axuda. A metodoloxía empregada consta dunha enquisa enviada aos profesores da comarca de Ferrol, cun cuestionario que avalíe os coñecementos sobre primeiros auxilios dos profesores de educación infantil.

Palabras chave: primeiros auxilios, enquisa, profesorado, educación infantil, centros escolares.

RESUMEN

Los centros escolares son lugares en los que los niños y niñas pasan muchas horas al día, y en los que pueden suceder una gran variedad de accidentes. Es por eso que se hace imprescindible una actitud por parte del profesorado que garantice una acción consecuente y eficaz ante las problemáticas que puedan surgir. En este trabajo se analizará la actitud y los conocimientos sobre primeros auxilios, haciendo también referencia al marco legislativo vigente. Los objetivos de este trabajo son conocer la actitud del profesorado de Educación Infantil de cara a actuar ante situaciones de emergencia. Se parte de la hipótesis de que el profesorado de Educación Infantil debería reunir las actitudes necesarias para dar una primera ayuda. La metodología empleada consta de una encuesta enviada a los profesores de la comarca de Ferrol, con un cuestionario que evalúe los conocimientos sobre primeros auxilios de los profesores de Educación Infantil.

Palabras clave: primeros auxilios, encuesta, profesorado, educación infantil, centros escolares.

ABSTRACT

Schools are places where boys and girls spend many hours, and where a variety of accidents can happen. That is why it is important the teacher's attitude, so they can guarantee a consequent and effective action against any problem that could happen. In this paper, the importance of having a positive attitude on first aid will be analyzed, speaking also about the current legislative framework. The objectives of this paper are knowing the attitude of the teachers in Early Childhood Education when they have to act in emergency situations. We begin with the hypothetical situation that the teachers of Early Childhood Education should have the necessary attitudes to give first aid. The methodology use in this paper consists of a poll given to all the teachers of Ferrol region, with a questionnaire that evaluates the knowledge of first aid of teachers of Early Childhood Education.

Key words: first aid, poll, teachers, early childhood education, schools

1. INTRODUCCIÓN

A idea de enfocar este traballo de fin de grao cara o coñecemento dos primeiros auxilios por parte do profesorado de infantil, xurde en primeiro lugar, pola importancia de que a poboación teña suficiente coñecemento sobre o tema e polo papel que poden xogar os mestres nesta cuestión.

En segundo lugar, para comprobar que os mestres e mestras de educación infantil teñen ou non coñecementos sobre primeiros auxilios, así como a súa valoración sobre o tema.

Os nenos pasan diariamente moitas horas no centro escolar, polo que se fai indispensable que os mestres, que nese intervalo se convierten nos seus “segundos pais”, poidan preservar a seguridade dos nenos e nenas, así como garantir unha correcta actuación ante calquera situación de emerxencia.

A modalidade empregada é a de “Traballo de iniciación á investigación de campo”, para o cal se levará a cabo un marco teórico para entender a temática a tratar, hipóteses e obxectivos que se pretenden acadar, o método empregado para a realización do estudo, así como resultados e discusión, e por último, conclusións. Incorporarase tamén un apartado de “boas prácticas” no que se expón as actitudes correctas que se deben levar a cabo ante unha situación que requira da realización de primeiros auxilios.

Con este traballo preténdense acadar unha serie de competencias propias da titulación, entre as que destacan:

- Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención temperá y as bases y desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia (G8).
- Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética (CB3).
- Recoñecer la identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas (E4).
- Saber promover a adquisición de hábitos en torno á autonomía, a liberdade, a curiosidade, a observación, a experimentación, a imitación, a aceptación de normas e de límites, o xogo simbólico e heurístico (E5).

2. MARCO TEÓRICO

2.1. Accidentes e situacións de urxencia no centro escolar

Á hora de prever accidentes ou de actuar realizando primeiros auxilios débese ter en conta, como di Carrera (2004), que poden existir distintos factores que condicionan a aparición de accidentes:

- Factores dos propios nenos: a idade condiciona directamente a aparición de accidentes, xa que a medida que os nenos crecen van cambiando e adquirindo máis autonomía, facendo que varíen os tipos de accidentes que poidan acontecer. Os bebés, por exemplo, son os máis propensos a sufrir caídas e intoxicacións, en gran medida polas condicións motoras que son propias da idade na que se atopan. Outro factor condicionante é o sexo, sendo os nenos varóns os que mostran un maior índice de accidentalidade.
- Características individuais dos nenos: como ben sabemos, sobre todo nas escolas, somos educados en sociedade, pero cada neno e nena ten características distintas e un ritmo de evolución diferente, o que fai existan grupos con maior susceptibilidade a sufrir accidentes en función das súas características persoais. Algúns exemplos serían: nenos con deficiencias físicas ou mentais, nenos hiperactivos, nenos reincidentes en accidentes, nenos con trastornos de conduta, nenos en ambientes familiares negativos, etc.
- Factores medioambientais: esta autora considera que os factores medioambientais son o entorno físico, o socio-económico e o lugar de residencia. As idades correspondentes aos nenos de educación infantil axudan a delimitar como entornos principais a escola, a rúa e o fogar, sendo a escola o lugar que máis interesa para este traballo, en canto a que se poden producir unha gran cantidade de accidentes e para o cal sería fundamental ter en conta a seguridade das súas instalacións. O entorno socio-económico está moi ligado ás condicións dun fogar, e polo tanto influirá na posible prevención de accidentes. Por último, en canto ao lugar de residencia, a autora comenta que nas zonas urbanas se producen máis accidentes infantís que no campo.
- Factores educativos: para favorecer a prevención de accidentes infantís, a educación é o punto de partida, e tendo en conta a permeabilidade educativa propia desta etapa, deberíase aproveitar para ensinar ao alumnado hábitos de hixiene e seguridade. Non obstante, esta educación debe comezar polos padres e os docentes, xa que non sempre contan coa formación necesaria.

Outro aspecto a ter en conta segundo Carrera (2004) é a tipoloxía de accidentes máis comúns asociados ao rango de idade propio dos nenos de educación infantil. A autora establece que entre os 0-6 meses de vida a maior parte dos accidentes suceden no fogar e na escola, e tendo en conta que nesta franxa idade os infantes pasan pola fase oral ou de inxesta, os atragantamentos serán os accidentes máis frecuentes. Tamén poden acontecer outro tipo de sinistros como caídas, queimaduras, accidentes de coche, asfixias, etc.

Entre os 7 meses e os 6 anos se produce unha importante maduración motora provocando que aumente o espazo a explorar dos nenos grazas a súa posibilidade de desprazamento. É moi propio desta etapa a curiosidade e a conduta imitativa, pero a ousadía dos nenos por descubrir o mundo que lles rodea non se corresponde aínda cos reflexos de supervivencia necesarios para actuar en situacións de perigo. Por tanto, os accidentes máis frecuentes nesta etapa son as intoxicacións, caídas, queimaduras, lesións por electricidade, etc. (Carrera, 2004).

Os datos ofrecidos por esta autora compártenos tamén outras fontes como é o caso da Organización Mundial de la Salud (2019), mostrando que aproximadamente o 90% das lesións dos nenos son producidas de forma involuntaria e accidental. Esparza e Mintegi (2016) comparten esta afirmación na Guía para padres, dicindo que a primeira causa de morte na infancia entre os 5 e 18 anos na Unión Europea son as lesións non intencionadas, sendo en España as máis frecuentes as producidas por caídas e precipitacións (35,6%) e por accidentes de tráfico (23,7%). Engaden que os nenos de preescolar son os que máis sofren caídas, precipitacións, afogamentos, queimaduras, intoxicacións, etc., dando sentido ao obxectivo deste traballo, ao mostrar a necesidade de que o profesorado teña coñecementos en primeiros auxilios para atender ao alumnado e previr este tipo de situacións de urxencia.

É importante aclarar que segundo Esparza e Mintegi (2016), a Organización Mundial da Saúde (OMS) substituíu a palabra accidente por lesión non intencionada, deste feito consegue facerse fincapé en que este tipo de situacións son inevitables.

A pesar de que as caídas son as lesións máis frecuentes, non se presta moita atención á súa prevención, pois a maioría delas non teñen consecuencias físicas. Non obstante, “son la tercera causa de muerte por lesión no intencionada en la Unión Europea (UE) en menores de 19 años, y la primera causa de ingreso por lesión accidental” (Esparza e Mintegi, 2016). Aínda que este tipo de accidentes se producen en todas as idades, son máis comúns en nenos moi pequenos.

En canto aos accidentes producidos por queimaduras, esta guía para padres di que son a cuarta causa de morte na infancia e son moi frecuentes naqueles nenos cuxa franxa de idade se atopa entre os 12 e 24 meses de vida. Os menores de un ano teñen un porcentaxe do 12%, entre 1-2 anos do 33%, entre 3-6 anos do 27% e entre os 7 e 15 do 29%.

Os accidentes por afogamento son a terceira causa de morte segundo o Instituto Nacional de Estatística (INE, 2015).

2.2. Marco legal

Hoxe en día, a gran maioría dos ámbitos que nos rodean están lexislados ou regulados, polo que a temática deste traballo tamén presenta lexislación que a respalda e que é necesario ter en conta.

En primeiro lugar, posto que con este estudo se pretende analizar os coñecementos do profesorado de educación infantil en primeiros auxilios, se fai necesario abordar o tema desde a perspectiva legal na propia escola. Nun centro educativo debe existir un Plan de Autoprotección para asegurar o cumprimento do Artigo 15 do Real Decreto 732/1995, de 5 de mayo, por el que se establecen los derechos y deberes de los alumnos y las normas de convivencia en los centros. Neste artigo faise referencia a que o alumnado ten dereito a que a súa actividade académica poda levarse a cabo nas condicións de seguridade e hixiene adecuadas. O capítulo III da orde do 22 de xullo de 1997, pola que se regulan determinados aspectos de organización e funcionamento das escolas de educación infantil, dos colexios de educación primaria e dos colexios de educación infantil e primaria dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria, indica que o Plan de Autoprotección debe estar enmarcado dentro do Regulamento de Réxime Interior e na Programación Xeral Anual, e nel detállanse os mecanismos e medios dos que dispón o centro para afrontar as situacións que afecten, tanto á seguridade de alumnos, docentes e outros traballadores, como as propias instalacións escolares. O Plan de Autoprotección contempla aspectos como o plan de evacuación ante unha situación de emerxencia, a localización e o equipamento das caixas de urxencias, localización das saídas de emerxencia, a protección do alumnado, etc.

Segundo este mesmo capítulo, todas as persoas que conforman a comunidade educativa do centro escolar, teñen a obriga de coñecer o plan de autoprotección e os mecanismos para que se poda levar a cabo para garantir a seguridade dentro das súas paredes, sendo o director ou directora o encargado de dalo a coñecer.

En relación co anterior, faise obvio que nun centro educativo o equipo docente e os demais traballadores teñen unha serie de responsabilidades para garantir a seguridade dos seus alumnos. Segundo Najt (2000), podemos encontrar distintos sentidos ao termo responsabilidade, tanto na linguaxe corrente como na empregada polos xuristas, aínda que o sentido que realmente interesa é o de “responsabilidad como pena o reproche moral” (Najt, 2000). En relación á temática deste traballo, a única responsabilidade penal que se podería atribuír aos traballadores dun centro educativo en relación aos danos que poidan sufrir os alumnos mentres estean baixo o seu control, é a que xorde do delito de omisión de socorro.

O delito de omisión de socorro ven lexislado no artigo 195 da Ley Orgánica 10/1995, de 23 de novembro, del Código Penal, establecendo que aquela persoa que non socorre a outra que se encontre desamparada ou en perigo, e poida facelo sen arriscar a súa vida ou a de terceiros, será responsable ante a lei pola omisión do deber de socorro. Non debemos esquecer que “tenemos la obligación de ayudar a una persona que se encuentre en grave peligro, pero ella no está obligada a aceptar a nuestra ayuda” (Ortega, 2008).

A avogada do Colexio de Médicos de Málaga, Gracia María González, dicía para o periódico “Málaga hoy”, que:

Intervenir hay que intervenir. Es peor estar ante un tribunal por omisión del deber de socorro que por romper una costilla en una resucitación cardiopulmonar (RCP). Prevalece intentar salvar una vida. Si el maestro no lo intenta en el caso de una urgencia puede incurrir en un delito de omisión de socorro. (García, 2011)

Retomando a responsabilidade dos docentes, a autora Pérez Albuquerque (1995) comenta que a responsabilidade civil do profesorado sufriu un cambio importante no curso escolar de 1987-1988, xa que se cambiou a idea da responsabilidade atribuída ao docente, pola atribuída á institución educativa. No artigo 1903 do Real Decreto de 24 de julio de 1889, por el que se publica el Código Civil, establécese que os directores dos centros educativos responden ante os danos causados polos seus alumnos menores de idade e son o responsable da súa seguridade actuando como un bo padre de familia.

Tamén podemos encontrar lexislación acerca da instalación de Desfibriladores Semiautomáticos (DESA), sendo un dispositivo de gran importancia cando se producen paradas cardio-respiratorias, xa que incrementa un 50% as posibilidades de supervivencia se se emprega en menos de cinco minuto tras o paro cardíaco (Fundación española del corazón, s.d).

Na actualidade non se obriga aos centros escolares en Galicia a instalar desfibriladores, aínda que o recomendan “para mejorar las expectativas de supervivencia de aquellas personas que sufren una parada cardiorrespiratoria” (Decreto 38/2017, de 23 de marzo, por el que se regula la instalación y el uso de desfibriladores externos fuera del ámbito sanitario, y se crea su registro). Podemos comprobar en Espacios Cardioprotectados (2018) que non en todas as comunidades autónomas se regula a obrigatoriedade da instalación dun DESA, unicamente en Andalucía, Aragón, Asturias, Canarias, Cantabria, Cataluña, Comunidade Valenciana, Extremadura, País Vasco, Madrid e Navarra. Pero entre estas comunidades só en oito especifican a obriga de instalalos en centros educativos (Madrid, Valencia, Aragón, Extremadura, Navarra, Cataluña, País Vasco e Cantabria).

No caso de que nun centro escolar, algunha entidade pública, privada ou un particular queira instalar un DESA debe notificalo á autoridade sanitaria correspondente da súa comunidade autónoma (Real Decreto 365/2009, de 20 de marzo, por el que se establecen las condiciones y requisitos mínimos de seguridad y calidad en la utilización de desfibriladores automáticos y semiautomáticos externos fuera del ámbito sanitario).

2.3. Urxencias e autoprotección

Como se indicou no apartado de marco legal, os centros educativos deben ter un plan de autoprotección para asegurar a integridade dos seus alumnos durante a xornada escolar.

No Protocolo de urxencias sanitarias e enfermidade crónica da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria (s.d.), establécese que ademais dos Plans de Autoprotección, os centros escolares poden contar tamén cunha ferramenta chamada Alerta escolar. Dita ferramenta foi posta en marcha por esta Consellería en colaboración co 061 desde o curso 2007/2008. O obxectivo deste plan é poder ofrecer unha atención sanitaria eficiente e inmediata a aqueles alumnos que presenten unha enfermidade crónica co risco de sufrir unha crise en calquera momento.

Definen por tanto, o programa Alerta escolar como:

Conxunto organizado de accións administrativas, informativas e operativas que pretende achegar unha atención sanitaria inmediata e eficaz a todas as nenas e nenos escolarizados entre os 0 e os 16 anos, que padecen patoloxías crónicas susceptibles de descompensación con compromiso vital: crises alérxicas (anafilaxia) por exposición a alérxenos, normalmente alimentarios; crises comiciais (epilepsia en todas as súas formas); crises diabéticas (en xeral, por hipoglucemia). (Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, s.d., p. 7).

O alumnado que presente unha patoloxía crónica estará inscrito na base de datos do programa, grazas ao cal, no momento que se de a alerta, o persoal sanitario terá acceso directo ao historial do alumno afectado. Este programa coordina o profesorado dos centros educativos co 061, de xeito que os docentes poidan dar unha primeira atención grazas a identificación da urxencia médica. Estes son dirixidos por un facultativo desde a Central de Coordinación para asistir ao alumno en cuestión, podendo administrar cando a situación o requira, medicación que está custodiada no centro educativo (Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, s.d.).

2.4. Primeiros auxilios en accidentes e enfermidades repentinas

Nas aulas dos centros escolares prodúcese numerosos accidentes que poden variar o seu nivel de gravidade, polo que os profesores deberían ter coñecementos mínimos en primeiros auxilios. Non podemos esixir que se convertan en expertos, pero sería de gran axuda que saiban como actuar en certas situacións para evitar agravar as posibles consecuencias (Carrera, 2004). Por esta razón, co obxectivo de asegurar unha resposta inmediata e coordinada, deberíanse establecer pautas de actuación básicas, como as que nos ofrece o Protocolo de atención en urxencias sanitarias e enfermidade crónica (Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, s.d.).

En primeiro lugar, dito protocolo establece os fundamentos sobre primeiros auxilios, os cales define como “xestos ou medidas que se adoptan inicialmente cun accidentado ou enfermo repentino, no mesmo lugar dos feitos, ata que se poida obter unha asistencia especializada. Desta actuación dependerá a vida da persoa” (Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, s.d.). Establece que os obxectivos básicos dos primeiros auxilios son evitar a morte do accidentado, impedir o agravio da lesión, aliviar a dor dentro do posible, evitar infeccións e outras posibles lesións secundarias, etc.

Así mesmo, Gemas Collins (1996) di que o coñecemento dos primeiros auxilios resulta innegablemente útil en numerosas ocasións, pero en outras pode ser esencial. Tanto nas lesións leves como nas urxencias máis importantes, estar familiarizado cos primeiros auxilios pode reducir as lesións e incluso salvar a vida da vítima.

O protocolo anteriormente mencionado ofrece un decálogo de primeiros auxilios, é dicir, aspectos que son necesario ter en conta en caso de atoparse nunha situación que requira de primeiros auxilios:

1. Posuír coñecementos básicos como parte da formación en saúde e cidadanía responsable.
2. Observar a situación antes de actuar.
3. Actuar con tranquilidade pero con rapidez.
4. Non mover nunca ao accidentado sen saber antes o que ten.
5. Non facer máis do indispensable.
6. Non darlle xamais de beber ou de comer a un accidentado.
7. Abrigar ao ferido.
8. Tranquilizar ao accidentado, intentando transmitirle seguridade na nosa actuación.
9. O ferido deberá ser tratado con urxencia, non trasladado.
10. A persoa que intervén debe intentar protexerse sempre, asegurando a súa integridade.

Cando se produce unha situación na que se requiren primeiros auxilios por accidente ou enfermidade repentina é moi importante saber actuar, pero aínda é máis importante saber o que non se debe facer. Neste sentido, o manual de primeiros auxilios do 061 (Chayán, Barreiro e Iglesias, s.d.) ofrece información de calidade, ensinando como debemos actuar ante determinadas situacións e o que nunca hai que facer.

3. HIPÓTESE E OBXECTIVOS

Este estudo sobre o coñecemento de primeiros auxilios parte da hipótese nula de que :

“Os mestres de educación infantil da comarca de Ferrol non teñen coñecementos sobre primeiros auxilios”

Para poder comprobar a veracidade deste hipótese realizarase un estudo observacional mediante un cuestionario destinado ao profesorado de infantil da comarca de Ferrol.

Os obxectivos deste traballo de fin de grao son:

- Comprobar o coñecemento en primeiros auxilios dos docentes de educación infantil en Ferrol.

- Comprobar o interese do profesorado sobre o tema.
- Comprobar o interese/coñecemento dos docentes por grupo de idade.

4. MÉTODO

O presente estudo componse dunha enquisa (Anexo 2) ofrecida á totalidade dos docentes dos centros escolares que impartan educación infantil (Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional, s.d.), así como escolas infantís na comarca de Ferrol (Páxinas Galegas, s.d.) (Anexo 3), aos que se lles enviaba unha invitación por correo electrónico, e se lles pide información sobre primeiros auxilios no ámbito escolar (Anexo 1 e 2).

A recollida de datos realizouse a través dunha enquisa anónima elaborada a partir dun cuestionario validado dun estudo xa existente (Arabaldes e Ortín, 2008), aínda que con algunhas adaptacións para poder averiguar aspectos que interesaban máis para o estudo e dos que carecía o traballo orixinal do que se adaptou.

O cuestionario componse de:

- Un primeiro bloque de respostas abertas que ofrecen información dos enquisados como a idade, centro e posto de traballo, formación, cursos específicos de primeiros auxilios realizados, etc.
- Nun segundo bloque realízanse preguntas de opinión con cinco respostas posibles como o interese polo tema en cuestión, nivel de coñecementos e grao de importancia dos primeiros auxilios no seu traballo.
- Por último, a enquisa esta formada por 22 preguntas das que 19 son de avaliación de coñecementos (algunhas con cinco opcións de resposta e outras con dous) e 3 son preguntas de opinión ou valoración persoal.

Nun primeiro momento, a enquisa (Anexo 2) é enviada por correo electrónico aos mestres tanto do primeiro como do segundo ciclo de infantil de 34 centros da comarca de Ferrol, dos cales 13 son escolas infantís e 21 escolas de segundo ciclo. En segundo lugar realízase unha chamada a cada un dos centros dúas semanas máis tarde, para confirmar a recepción correcta do cuestionario e animar á participación no estudo.

O cuestionario cóbrese de forma online coa ferramenta de cuestionarios de Google e se ofrece a opción de castelán e galego para facilitar a comprensión de toda a mostra. O

participante é informado da confidencialidade e seguridade dos seus datos, así como de que pode pedir os resultados do estudo se o desexa.

Toda a información necesaria é enviada por correo electrónico aos 33 centros de educación infantil cunha carta de presentación, na que se inclúe o obxectivo do traballo, a forma de cubrir o cuestionario e un agradecemento á súa colaboración (Anexo 1).

Para o análise dos datos empregouse a ferramenta ofimática de Microsoft Office, en concreto dous programas, Excel e Word. Para poder chegar as conclusións necesarias, en Excel créase unha base de datos (Anexo 4) na que se recollen as preguntas da enquisa coas posibles respostas, para poder averiguar o porcentaxe de resposta de cada unha das opcións ofrecidas; a opción correcta está marcada en amarelo para facelo máis visual. Realízase tamén un recuento das opcións correctas das preguntas, para comprobar o coñecemento xeral dos 24 enquisados en cada unha delas.

O que se pretende analizar na táboa 2 (Anexo 5) é o coñecemento de cada un dos enquisados, para o cal, en primeiro lugar, enumerouse aos participantes, cumprindo co seu anonimato como previamente se lles informou. Para rexistrar o seu coñecemento indicárase en dúas columnas o número de preguntas acertadas e o número de erros de cada un dos enquisados cos seus respectivos porcentaxes. Para obter o grao de coñecementos en primeiros auxilios establécense cinco rangos no que se atoparán cada un dos participantes en función da súa porcentaxe de respostas correctas. Estes rangos son:

- 0% - 50%: Deficiente.
- 50% - 70%: Insuficiente.
- 70% - 80%: Suficiente.
- 80% - 90%: Ben.
- 90% - 100%: Moi ben.

Na última columna da táboa 2 indícase o rango no que se encontra o enquisado. Considérase que o mínimo que se debe ter para poder afirmar que se posúe un coñecemento aceptable dos primeiros auxilios é a partir de *ben*, é dicir, obter un porcentaxe de respostas correctas do 80% ou superior.

5. RESULTADOS

En primeiro lugar, cabe destacar que dos 34 centros rexistrados na comarca de Ferrol, obtiven resposta de 13, que supón o 38,24% dos centros. Respondendo 24 profesores, dos cales un 95,8% son mulleres e un 4,3% homes.

Do total de 13 centros participantes, 8 pertencen ao primeiro ciclo de infantil e 5 ao segundo ciclo. A participación do profesorado en cada un deles foi distinta, en gran medida debido a que as escolas e colexios teñen distinto número de mestres en función do seu alumnado e tamén polo carácter voluntario da enquisa. Tendo isto en conta, o centro escolar con maior participación por parte dos seus docentes é a Escola Infantil ABC cun porcentaxe de 20,8%, seguido do Colexio Cristo Rey (16,7%), a Escola Infantil Grumete Ferrol (12,5%) e por último o CEIP Isaac Peral e CPR Belén ambos cun 8,3% de participación. Os docentes dos 8 centros escolares restantes participaron un 4,2%. En canto á titularidade dos colexios, a enquisa conta cun 38,5% de centros privados, 38,5% de públicos e un 23,1% de concertados.

Con relación ao posto de traballo que ocupan os enquisados, atopámonos que o grupo máis numeroso é o de mestres, ao que lle corresponde un 54,2%. O número de educadoras obtén un 29,2% e os postos de dirección un 12,5%. Por último, a mostra conta cunha coordinadora, representando un 4,2% do total de enquisados.

Na enquisa ofreceuse unha pregunta para saber se os participantes realizaron estudos previos en primeiros auxilios, e deste xeito comprobar se inflúe de algunha maneira no resultado obtido. Dos 24 enquisados, un 8,3% non realizou ningún curso de primeiros auxilios, mentres que o 91,7% si ten estudos previos. Deste último grupo houbo 8 persoas que non especificaron o ano de realización do curso, pero a partir das datas ofrecidas polos 14 restantes establecín catro rangos. Entre 2000 e 2005 un 7,1% de enquisados tivo unha formación previa en primeiros auxilios; o mesmo acontece entre 2005 e 2010. O 28,6% dos enquisados entre 2010 e 2015 e o 57,1% entre 2015 ata a actualidade.

Para valorar o interese dos enquisados nesta temática elaborei unha pregunta con cinco opcións a escoller e das que obtiven os seguintes resultados: o 45,8% dos enquisados opinan que teñen moito interese no tema, un 50% ten bastante interese e un 4,2% ten pouco interese. Do mesmo xeito valorouse o coñecemento en primeiros auxilios que os participantes opinan que teñen, obtendo un 62,5% á opción de “bastante” e un 37,5% á de “pouco”. Por último, un 87,5% considera que ten moita importancia os primeiros auxilios na súa profesión, contra o 12,5% que considera que ten bastante importancia.

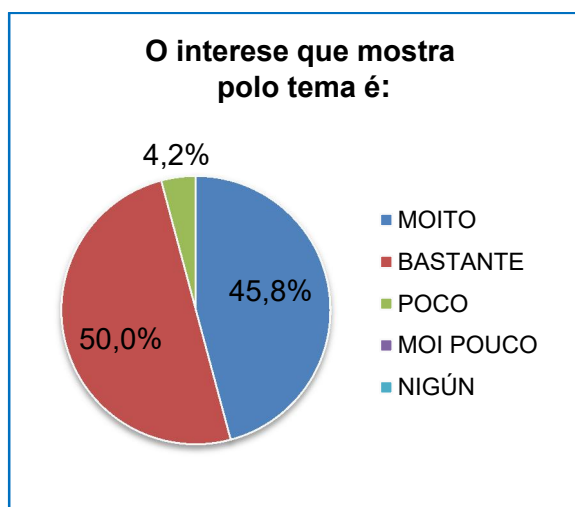

Figura 1: Interese do profesorado

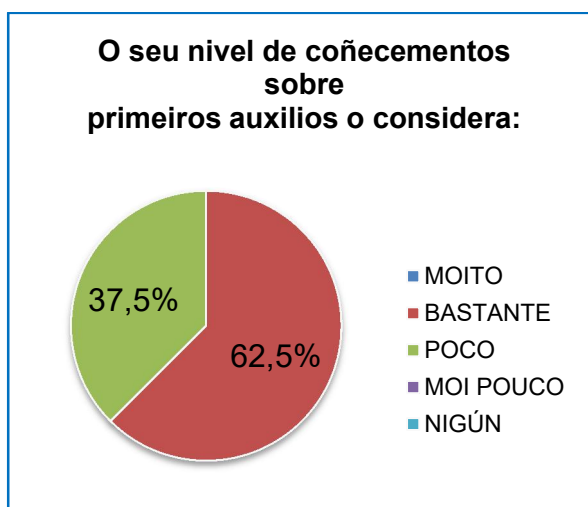

Figura 2: Nivel coñecementos en primeiros auxilios

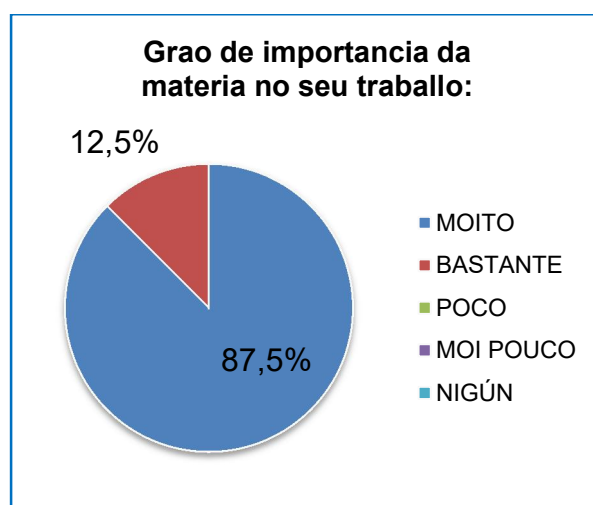

Figura 3: Importancia dos primeiros auxilios

A continuación analizaré as preguntas de avaliación, os porcentaxes de resposta obtidos e indicarei cal é a resposta correcta. Todas as cuestións de avaliación de coñecemento teñen cinco opcións de resposta única excepto a 19 e 20 que teñen dúas opcións. Posteriormente se comentarán as preguntas de opinión ou valoración.

5.1. PREGUNTAS DE AVALIACIÓN

Pregunta 1 – Que é a RCP (Resucitación Cardio Pulmonar)?

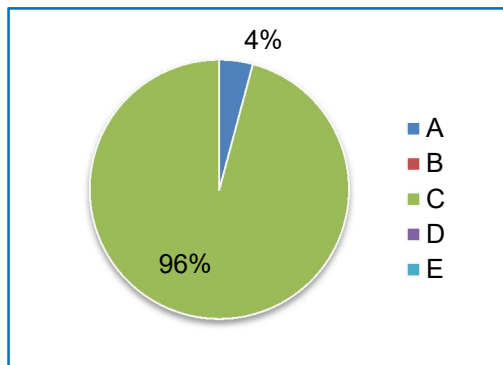

Figura 4: Porcentaxe de respostas da pregunta 1

Das cinco opcións posibles, a máis escollida polos enquisados foi “Maniobra que pode manter o fluxo de sangue osixenada ao cerebro e outros órganos vitais” (opción C), cun 95,8%. Un 4,2% respondeu que a RCP é unha “Maniobra para axudar a expulsar un obxecto que obstrúe unha vía aérea” (opción A). Neste caso a correcta é a opción C.

Pregunta 2 – Ante unha ferida que sangra en exceso, a primeira actuación deberá ser...

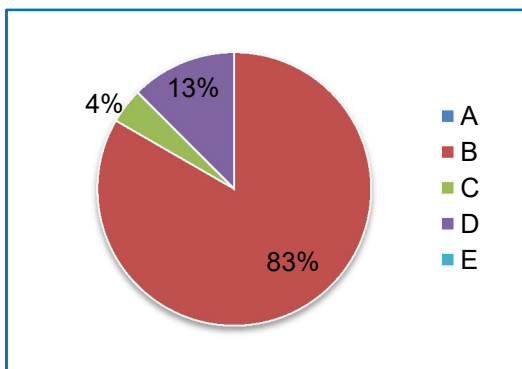

Figura 5: Porcentaxe de respostas da pregunta 2

A opción B, “facen compresión directa sobre a ferida” foi a elixida polo 83,3% dos enquisados, “facen un torniquete” (opción C) foi a resposta dun 4,2% e “facen compresión directa sobre a zona de sangrado” (opción D) foi a elección do 12,5%. A resposta correcta é a B.

Pregunta 3 – Que se debe facer ante unha luxación?

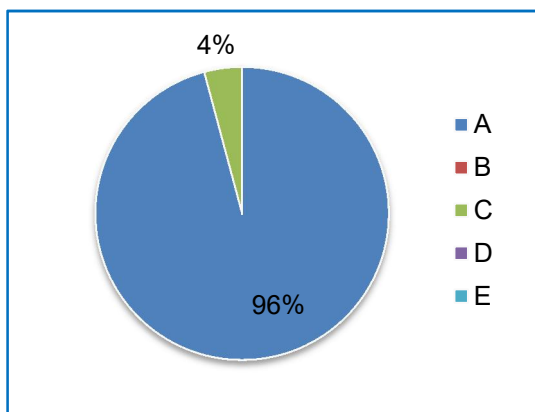

Figura 6: Porcentaxe de respostas da pregunta 3

Nesta cuestión houbo case unanimidade, habendo un 4,2% de persoas que optaron por “aplicar calor e inmovilizar a articulación” (opción C), fronte o 95,8% que elixiu a resposta correcta, “inmovilizar a articulación afectada e aplicar frío” (opción A).

Pregunta 4 – Que farías ante unha ferida profunda?

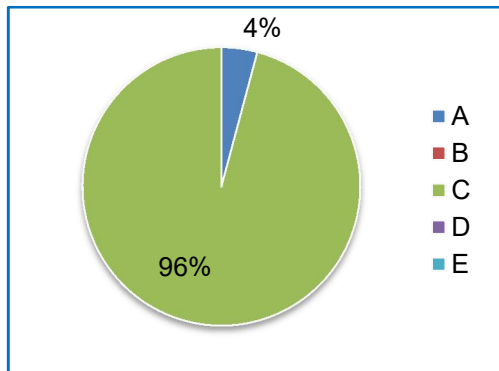

Figura 7: Porcentaxe de respostas da pregunta 4

A resposta correcta é “diminuír a hemorraxia con compresión, limpar a ferida e tapala con gasas limpas” (opción C) e foi escollida polo 95,8% dos enquisados. A outra opción elixida foi a de “limpar a ferida, cubrila con gasas limpas e retirar os corpos estraños” (opción A). A resposta correcta é a C.

Pregunta 5 – Que farías se tras un golpe un neno perde unha peza dental?

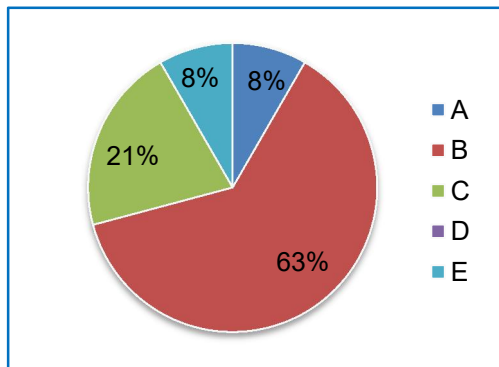

Figura 8: Porcentaxe de respostas da pregunta 5

Esta foi unha das preguntas con máis variedade de respostas, obtendo a opción A “somerxer o dente nun desinfectante se non está limpo” un 8,3% dos enquisados, a opción B “limpar o oco do dente” un 62,5%, a opción C “manter o dente húmido en todo momento en auga fría” un 20,8% e a opción E “no sabería que facer”, un 8,3%. Neste caso a opción máis elixida non é a correcta, senón a C.

Pregunta 6 – Ante unha insolación...:

Os participantes optaron por unanimidade pola opción B “colocar nun sitio fresco e poñer compresas frías na cabeza, pescozo e nuca”, sendo ademais a resposta correcta.

Pregunta 7 – Ante unha caída na que o neno se golpea a cabeza...:

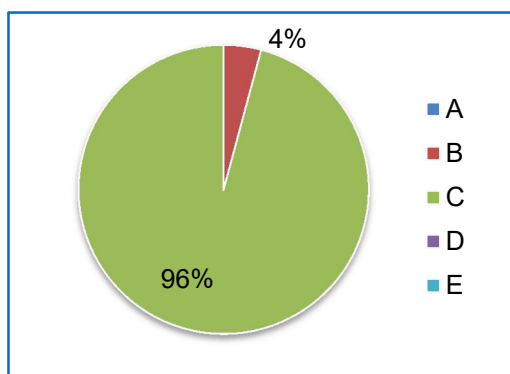
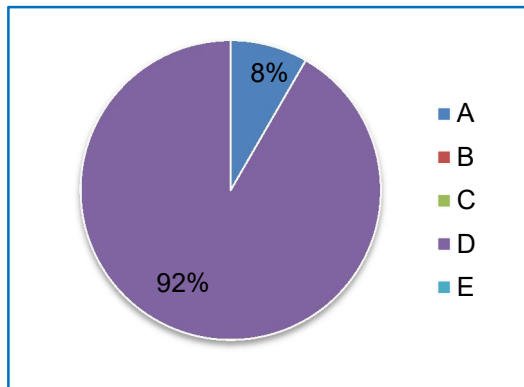

Figura 9: Porcentaxe de respostas da pregunta 7

A resposta “mover ao neno e sentalo” (opción B) foi seleccionada por un 4,2% dos enquisados e a opción C que sería a resposta correcta, “chamar ao número de emerxencias se se sospeita gravidade”, por un 95,8%.

Pregunta 8 – A actuación ante unha torcedura é...:

Un 8,3% dos participantes escolleron “repouso e inmovilización” (opción A) e un 91,7% a correcta, “frío, elevación do membro e estiramientos musculares cara o mesmo movemento onde se causou a lesión” (opción D).

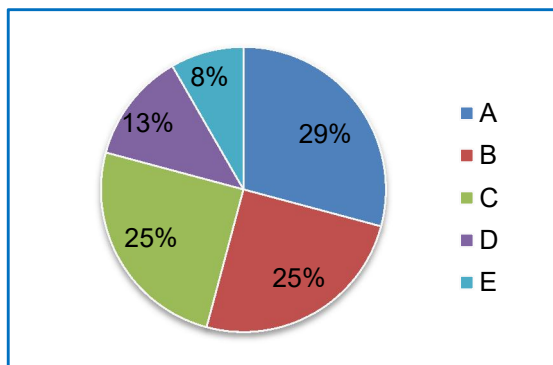
Figura 10: Porcentaxe de respostas da pregunta 8

Pregunta 9 – Un alumno permanece no chan tras unha caída, non responde aos estímulos pero respira ben. Que farías?:

Nesta pregunta volve a haber unanimidade, obtendo un 100% de respostas correctas a opción C: “poñelo en posición lateral de seguridade e chamar á ambulancia e comprobar que sigue respirando”.

Pregunta 10 – Nunha ferida aberta, se se realiza compresión directa sobre a mesma durante máis de 10 minutos e non cesa o sangrado, se deberá de...:

Esta pregunta foi a que máis variedade de elección obtivo. Un 29,2% dos participantes seleccionou “realizar un torniquete sobre a arteria correspondente á zona do sangrado” (opción A), un 25% elixiu “realizar compresión directa sobre a arteria correspondente á zona do sangrado” (opción B), outro 25% escolleu “seguir realizando a compresión directa da ferida elevando o membro afectado, e colocando gasas novas encima das anteriores” (opción C), un 12,5% “seguir realizando a compresión directa da ferida elevando o membro afectado, quitando as gasas empapadas e colocando gasas novas” (opción D) e por último, o 8,3% escolleu a opción E “non sabería que facer”.

(opción C), un 12,5% “seguir realizando a compresión directa da ferida elevando o membro afectado, quitando as gasas empapadas e colocando gasas novas” (opción D) e por último, o 8,3% escolleu a opción E “non sabería que facer”. A resposta correcta a esta pregunta non foi a máis escollida, senón a opción C.

Figura 11: Porcentaxe de respostas da pregunta 10

Pregunta 11 – Ante unha obstrución da vía aérea por atragantamento...:

Nesta ocasións houbo outra vez unanimidade na elección dos participantes, escollendo como a resposta correcta: “animar a tusir, e no caso de que a tos non sexa efectiva, empezar maniobras de Heimlich (5 golpes nos omoplatos e 5 compresións abdominais)” (opción B).

Pregunta 12 – Ante o sangrado polo nariz, que debemos facer?:

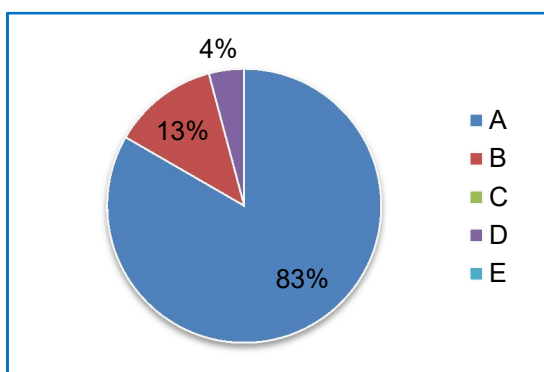

Figura 12: Porcentaxe de respostas da pregunta 12

Nesta cuestión, un 83,3% dos enquisados seleccionaron a opción A “colocar a cabeza inclinada cara diante e comprimir 5 minutos a ala do nariz contra o tabique nasal”, o 12,5% a opción B “colocar a cabeza inclinada cara atrás e comprimir 5 minutos o ala do nariz contra o tabique nasal” e o 4,2% optou pola opción D “colocar a cabeza en posición neutra e sonarse o nariz”. A resposta correcta é a A.

Pregunta 13 – Ante unha crise convulsiva...:

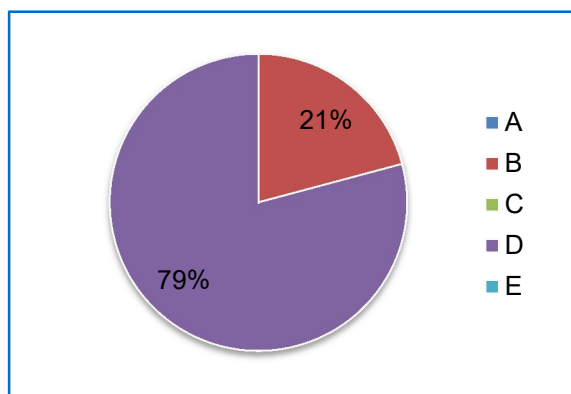

Figura 13: Porcentaxe de respostas da pregunta 13

Neste caso, un 20,8% dos enquisados optaron pola opción B “Inmediatamente tratar de agarrar a lingua para no tragala” e 79,2% a opción D “evitar que caia ao chan bruscamente e esperar a que pase a crise ata que volva recuperar a consciencia”. A resposta correcta é a D.

Pregunta 14 – Que faría ante unha dor abdominal?

Nesta cuestión volve haber unanimidade ao seleccionar o 100% dos enquisados “tranquilizar ao alumno, buscar un ambiente adecuado e colocalo nunha postura cómoda” (opción B), sendo a resposta correcta.

Pregunta 15 – Como actuaría ante unha intoxicación cun produto de limpeza?

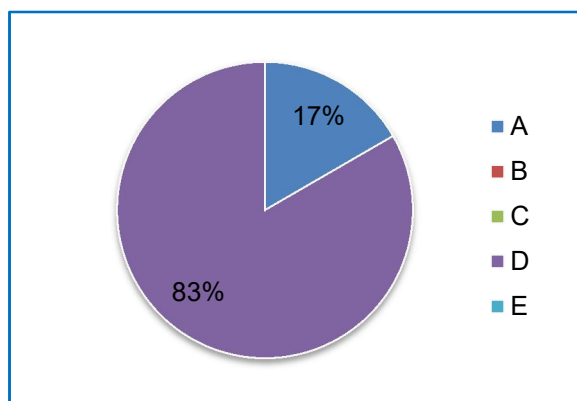

Figura 14: Porcentaxe de respostas da pregunta 15

Dos 24 participantes, o 16,7% provocaría o vómito do neno, segundo a opción A e o 83,3% chamaría aos servizos de urxencias ou ao Instituto Nacional de Toxicoloxía (opción D). A pregunta obtén un número de 20 respostas correctas, sendo a opción D a que deberían seleccionar.

As dúas seguintes preguntas en lugar de ter cinco respostas de elección única, teñen dúas: si e non. Para poder engadilas na táboa 1 establécese que “si” é a opción A e “non” a opción B. Deste xeito pódese contabilizar facilmente as respostas correctas.

Pregunta 16 – Sabe onde está situado o botiquín no centro escolar?

O 100% dos enquisados respondeu que si sabe onde encontrar o botiquín.

Pregunta 17 – Coñece o protocolo de actuación ante unha emerxencia no centro escolar?

Os participantes volven a responder con unanimidade a esta pregunta dicindo que si coñecen o protocolo establecido ante calquera emerxencia que aconteza no seu centro escolar.

Nas dúas seguintes preguntas acontece algo parecido que nas anteriores, pero neste caso, a opción A correspóndese con “sabe” e a opción B con “non sabe”.

Pregunta 19 – Sabe quen é o responsable no seu centro ante unha situación de emerxencia?

Para considerar que as respostas dadas son correctas, os enquisados deben responder “a dirección” ou “director/a”. As demais respostas dadas como o mestre de Educación Física, a coordinadora, o responsable de seguridade, etc. ou responder “si” pero sen indicar quen é o

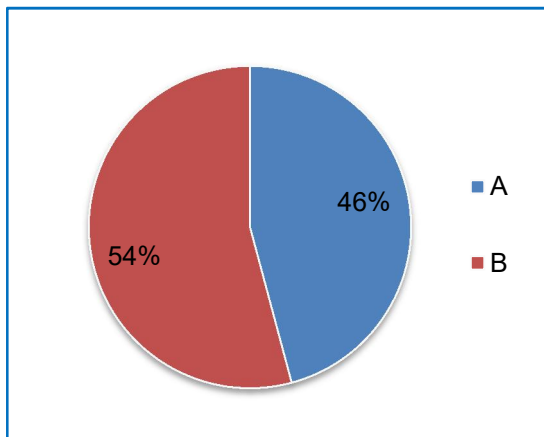

Figura 15: Porcentaxe de respostas da pregunta 19

responsable, son tratadas como erróneas. Tendo todo isto en conta, un 45,8% sabe quen é o responsable e o 54,2% non o sabe.

Pregunta 20 – Cal é o número de emerxencias?

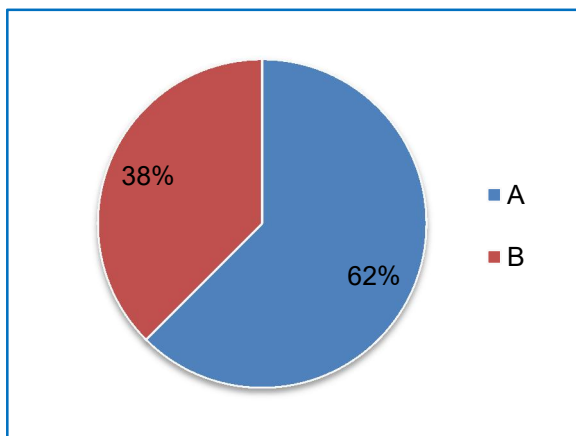

Figura 16: Porcentaxe de respostas da pregunta 20

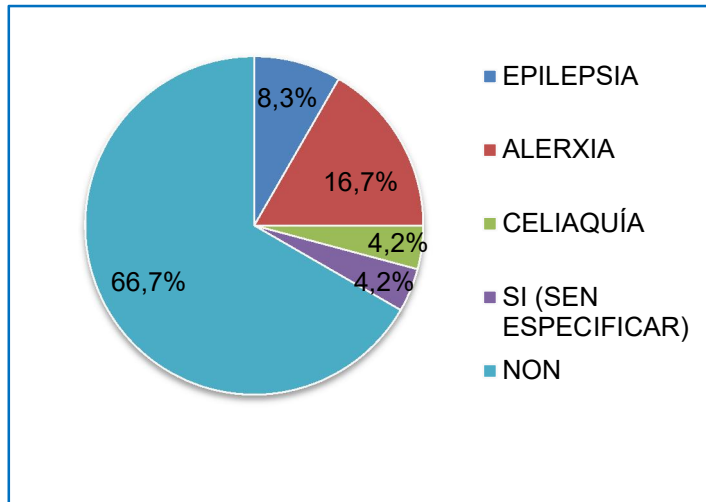
Esta pregunta reúne as mesmas condicións que anterior, polo que considero que a resposta correcta é 112 ou a maiores especificar que o 061 é o número de emerxencias sanitarias. Pola contra, tómanse como erróneas algunhas das respostas como 911. Finalmente obsérvase que un 62,5% sabe cal é o número de emerxencias e o 37,5% non o sabe.

Todas as cuestións anteriores pertencían ao grupo de preguntas de avaliación e as tres seguintes correspóndense co grupo de preguntas de opinión ou valoración. Do mesmo xeito, para poder engadilas á táboa 1, a resposta “si” correspóndese coa opción A e “non” coa B.

5.2. PREGUNTAS DE OPINIÓN OU VALORACIÓN

Pregunta 18 – Ten actualmente na súa aula algún neno con patoloxía crónica ou alerxias que precise de tratamento médico?:

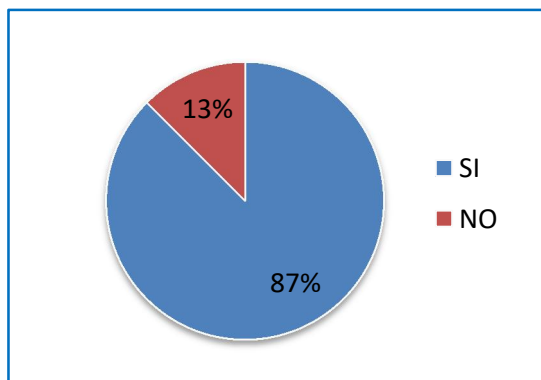
Nesta pregunta pediuse ao profesorado que no caso de responder afirmativamente, especificaran a patoloxía do seu alumnado. Un 66,7% dos enquisados responderon que non

teñen alumnado con estas características e o 33,3% indicou que si. Os datos totais obtidos foron: un 66,7% non teñen nenos con algunha patoloxía, un 4,2% indicou que si pero non especificou, outro 4,2% teñen un alumno que padece celiacuíá, un 16,7% indicou alerxias e o 8,3% epilepsia.

Figura 17: Porcentaxe de respostas da pregunta 18

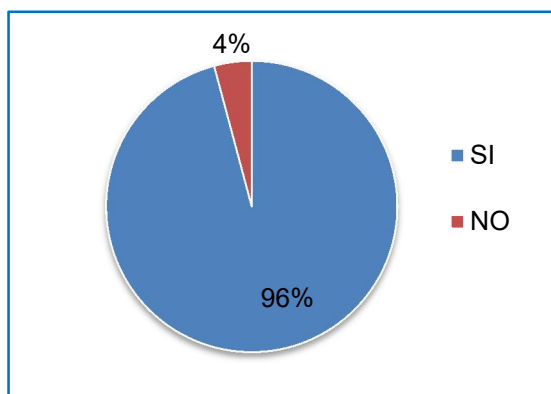
Pregunta 21 – Coñece o programa Alerta Escolar?:

A maior parte do profesorado participante coñece o programa Alerta escolar, sendo un 87,5%, fronte ao 12,5% que o descoñece.

Figura 18: Porcentaxe de resposta da pregunta 21

Pregunta 22 – Considera positiva a figura da enfermeira escolar?

Nesta última pregunta case hai unanimidade salvo po unha persoa que non considera que sexa positiva a existencia da figura da enfermeira escolar. Por tanto, obsérvase que o 95,8% responde afirmativamente e un 4,2% indica que non lle parece positiva.

Figura 19: Porcentaxe de resposta da pregunta 22

6. DISCUSIÓN

Tras analizar os resultados do cuestionario e tendo identificadas as preguntas cun maior porcentaxe de erros, habería que valorar a razón desa baixa puntuación, que pode ser debida a dous motivos:

- Unha mala redacción da pregunta que levou a un erro de interpretación do enquisado facéndoo contestar de maneira incorrecta.
- Debido á dificultade ou descoñecemento desa pregunta en concreto, levando a contestar tamén de forma incorrecta.

Tendo en conta estes dous motivos, podería valorarse unha reelaboración desas preguntas ou a súa eliminación, para non levar a unhas conclusións erróneas no estudo.

As preguntas 16 e 17 teñen como opción de resposta si/non, polo que para poder engadila na táboa 1 e 2 estableceuse que o “si” se corresponde coa opción A e o “non” coa B. Algo parecido acontece coa 19 e 20, que ao ser de resposta aberta adaptáronse á táboa establecendo como respostas válidas, no caso da pregunta 19, “A dirección”, e para a 20 “112” e “061”, aparecendo na táboa como “sabe” (opción A). As demais respostas dadas que non foran a correcta aparecen reflexadas na táboa como “non sabe” (opción B).

En total, foron enviadas as enquisas a 34 centros de primeiros e segundo ciclo, dos cales responderon o 38,24% e se consideramos que hai 2 profesores de infantil por centro, teríamos unha poboación de 68 suxeitos. Tendo en conta que responderon 24, o que supón un 35,29%, pódese dicir que é unha porcentaxe aceptable de respostas. Noutros estudos, como é o caso de Arabaldes e Ortín (2008), obtívose unha porcentaxe de participación do 51,90%. Neste traballo de Fin de Grao non se atinxe esta porcentaxe, aínda que é similar (35'29%).

A pesar disto tamén se pode supoñer que existe un certo sesgo na selección da mostra, xa que a participación pode ser interesada; pode deberse a que teñen coñecementos previos sobre primeiros auxilios. Polo xeral, unha persoa que non ten coñecementos sobre un tema concreto é probable que non acepte participar nunha enquisa voluntaria, en gran parte, por non mostrar o descoñecemento que poda ter na materia.

Como se comentou anteriormente, a porcentaxe de mulleres que participaron é de 95,8%, mentres que o de homes de do 4,3%. Estas cifras correspóndense coas porcentaxes ofrecidas pola Xunta de Galicia no libro As cifras da educación en Galicia, estatísticas indicadores do Curso 2015/16 (Consellería de Educación, Universidade e Formación

Profesional, s.d.). Neste documento podemos observar que no curso 2015/16 rexistrouse nos centros de educación infantil públicos e privados, sen incluír o primeiro ciclo de infantil, un número de 46 mestres (7,7%) e 553 mestras (92,3%). Esta relación de profesorado é como a que se da na mostra deste traballo, onde podemos observar tamén unha gran maioría de mulleres fronte a minoría masculina. Cabe destacar que esta diferenza de profesorado masculino e feminino é máis pronunciada na etapa de educación infantil que no resto das ensinanzas. Por tanto, non hai sesgo con respecto á distribución de xénero dos mestres de Galicia, posto que esta distribución é similar.

O rango de idade dos enquisados vai desde os 25 ata os 61 anos, sendo o grupo de docentes máis numeroso o dos situados entre os 30 e 40 anos. A media de idade ronda os 42 anos, cifra que se semella á establecida no libro anteriormente mencionado (Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional, s.d.), sendo 45 a media de idade do profesorado de Galicia nos centros escolares de réxime xeral, tanto públicos como privados.

En canto a titularidade dos centros podemos encontrar lixeiras diferencias. Considérase que as diferencias son pequenas ao ter as titularidades un porcentaxe moi similar. Os enquisados de centros privados, realizaron todos algún curso previo de primeiros auxilios, aínda que das persoas que especificaron o ano, só dúas o fixeron recentemente (entre 2015 á actualidade). Dos centros públicos todos menos un dos enquisados teñen formación en primeiros auxilios, realizando o 80% un curso entre 2015 á actualidade e o outro 20% entre 2000-2005. Por último, nos centros concertados non se realizaron cursos recentemente, senón que o 80% o levou a cabo entre 2010-2015.

O ano de realización do curso podería ser unha variable a ter en conta para ver se inflúe nun maior coñecemento en primeiros auxilios. Tras analizar os datos pódese afirmar que os centros públicos foron os que realizaron os cursos máis recentemente e os que mellores resultados obtiveron. A pesar de considerar que pode haber un sesgo nesta resposta, o porcentaxe de mestres que se forma en primeiros auxilios é moi elevado, feito que se debe valorar positivamente.

Outra posible variable para analizar o coñecemento e o interese dos enquisados é a idade. Para isto, establécense os seguintes rangos: entre 20-34 anos, entre 35-49 anos e de 50 anos en diante. Obtivéronse os seguintes resultados:

- 20-34 anos: un 66,67% dos enquisados atópase no rango *moi ben*, un 16,67% en *ben* e outro 16,67% en *insuficiente*.
- 35-49 anos: un 36,36% atópase no rango *ben*, un 54,55% en *suficiente* e un 9,09% en *insuficiente*.

- 50 anos en adiante: un 28,57% atópase no rango “ben” e un 71,43% en “suficiente”.

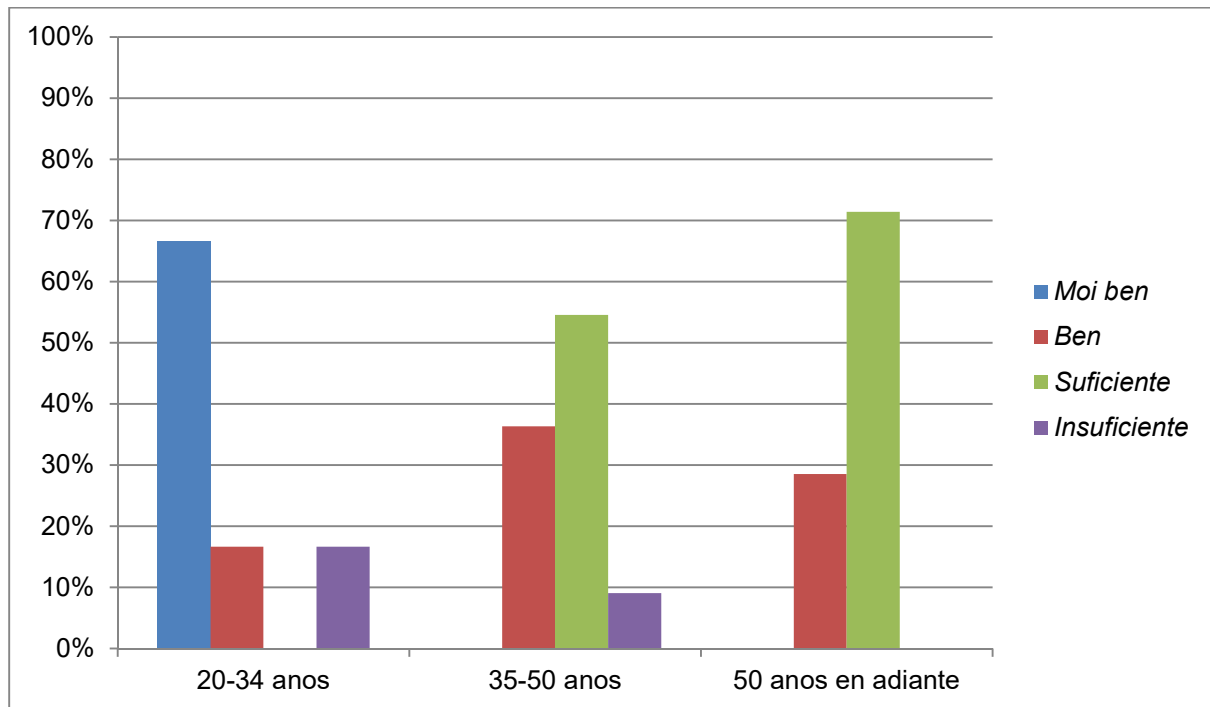

Figura 20: Coñecemento dos enquisados por idade

Chégase a conclusión de que o grupo de idade de enquisados con mellores coñecementos en primeiros auxilios é o dos máis novos (20-34 anos). Trátase do único grupo con resultados dentro do rango *moi ben*, sendo o 66,67%, e a medida que se ascende en idade os resultados van empeorando. Pódese observar que no grupo de 35-49 anos o 36,36% atópanse no rango *ben* e diminúe no grupo de 50 anos en adiante ata o 28,57%. Pola contra, os enquisados no rango *suficiente* aumentan de 54,55% no grupo de 35-49 anos a 71,43% no de 50 anos en adiante.

En canto ao interese dos enquisados, obtense os seguintes resultados:

- 20-34 anos: un 50% ten moito interese, un 33,33% ten bastante e un 16,67% ten pouco interese.
- 35-49 anos: un 45,45% dos enquisados ten moito interese, fronte ao 54,55% que ten bastante interese.
- 50 anos en adiante: o 42,86% ten moito interese e o 57,14% bastante.

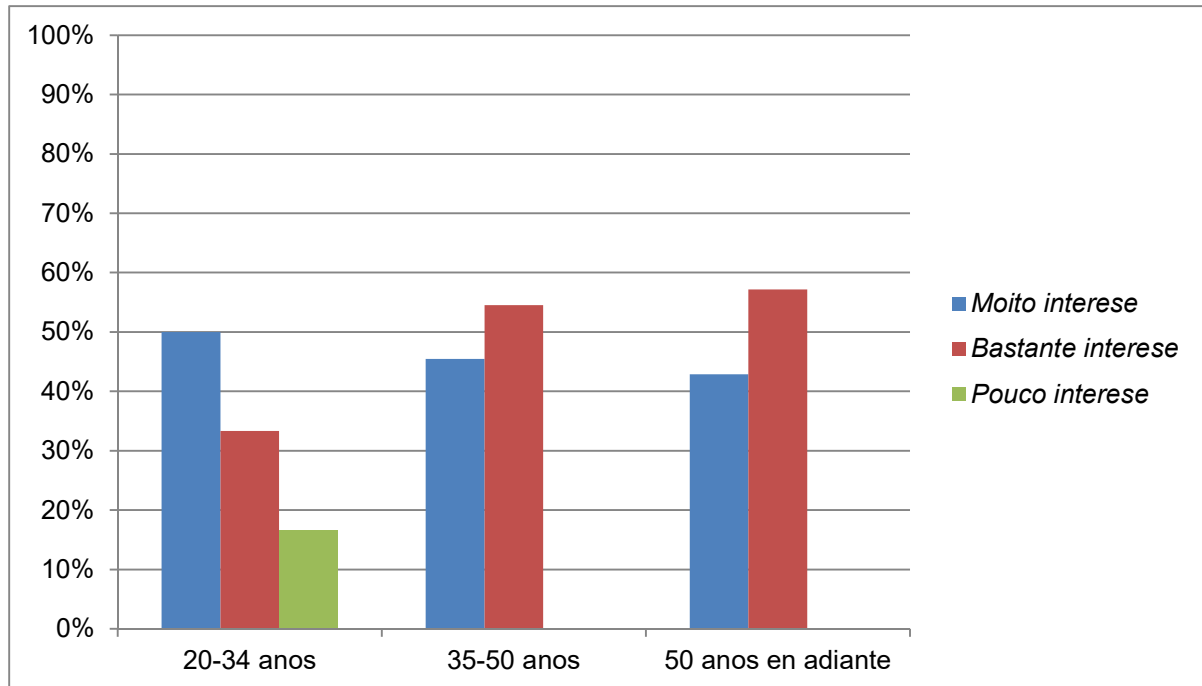

Figura 21: Interese dos enquisados por idade

Os resultados sobre o interese dos enquisados son similares aos anteriores, sendo outra vez o grupo dos máis novos os que acadan unha porcentaxe maior de *moito interese*. A medida que ascendemos en idade, o porcentaxe de persoas con moito interese vai diminuindo, fronte ao aumento dos enquisados con bastante interese. Cabe destacar que o único grupo cunha persoa con pouco interese foi o de 20-34 anos.

Estes resultados poden deberse a que nos últimos anos estase concienciando cada vez máis á poboación sobre a importancia de aprender primeiros auxilios, tanto nos distintos tipos de ensinanza como exercendo xa a profesión de mestres/as. A introdución dos primeiros auxilios nas diferentes ensinanzas nos últimos anos, explicaría por que son os enquisados máis novos os que acadan mellores resultados, e en consecuencia, os que tamén amosan un maior interese sobre o tema.

A continuación analizaranse os resultados obtidos polos enquisados que permitirá validar ou non a hipótese deste traballo. Atopámonos por tanto, con que un 8,3% dos enquisados posúe un coñecemento insuficiente en primeiros auxilios, mentres que a maior parte dos enquisados (un 45,8%) posúe un coñecemento suficiente. Por último, un 29,2% ten un bo coñecemento e o 16,7% atópase no rango *moi ben*.

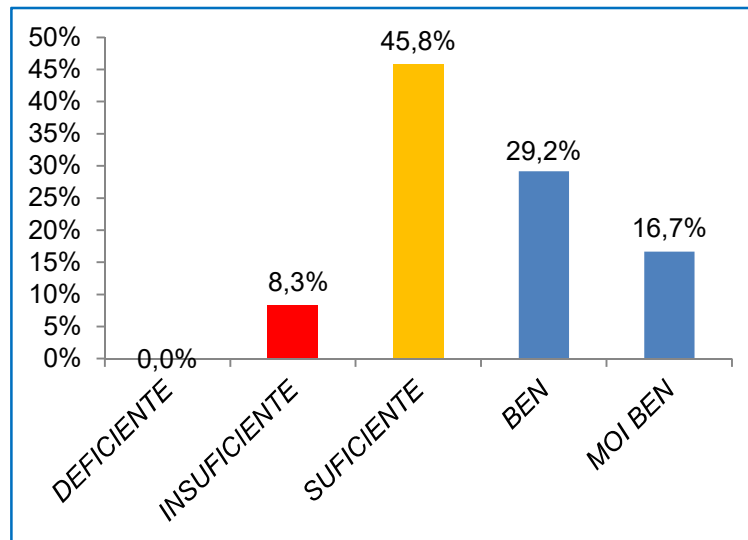

Figura 22: Porcentaxe enquisados en cada rango

Na metodoloxía estableceuse que o rango mínimo no que se debía estar para considerar óptimos os coñecementos en primeiros auxilios era a partir de *ben*, o que se corresponde con obter un 80% de respostas correctas ou superior. Podemos comprobar que un 45,9% dos enquisados (sumando os do rango *ben* e *moi ben*) cumpre con este requisito, polo que se afirma que posúen os coñecementos necesarios para atender a un alumno nun accidente ou situación de emerxencia. Cabe destacar que só un dos participantes conseguiu acertar todas as preguntas e obter un 100% de acertos, e en consecuencia, atoparse no rango *moi ben*.

Se poñemos o límite en 80%, como se estableceu previamente, non se cumpriría a hipótese da que parte este estudo, xa que un 45,9% tería bos coñecementos en primeiros auxilios. Este dato equivale, aproximadamente, a 1 de cada 2 respondedores, o cal se debe valorar moi positivamente, pero deste xeito estase deixando atrás ao grupo máis numeroso da mostra, o que se atopa no rango *suficiente* (45,8%). Tras ver estes resultados podería valorarse baixar o baremo ao 70% e incluír así a este gran grupo que tamén posúe uns coñecementos aceptables en primeiros auxilios.

Se tivéramos en conta a media estatística entre todos os enquisados, si se cumpriría a hipótese, ao obter un 82,02% de respostas correctas, pero non sería fiable, xa que as persoas con mellores resultados estarían compensando ás que obtiveron resultados peores.

As preguntas da enquisa nas que se produciu un maior número de fallos foi na 5, 10, 13, 19 e 20, polo que se fai necesario reflexionar acerca deste resultado. Na pregunta “*Que farías se tras unha caída un neno perde unha peza dental?*” a maior parte dos enquisados (62,5%) escolleu a opción B, cando a correcta que era a C, recibía un porcentaxe de acertos do

20,8%. Vendo este resultado pódese afirmar que en xeral os enquisados non teñen coñecemento suficiente nesta cuestión.

É preciso analizar a razón desta baixa puntuación, e chego á conclusión de que se debe a que os respondedores non teñen coñecementos sobre esta pregunta, ao non ser un tema habitual nos manuais de primeiros auxilios. Tamén creo que debería reformular o enunciado da pregunta para que sexa máis claro e preciso, podendo reelaborarse da seguinte maneira: Que farías se tras unha caída un neno perde unha peza dental que non é de leite?

Esta foi unha das cuestións que tiven que engadir a maiores do cuestionario do que me baseei, e non tiven en conta á hora de redactala que os nenos de educación infantil pertencen a unha idade que abrangue desde os primeiros meses de vida ata os 6 anos, polo que no caso de perder unha peza dental non habería moito problema ao ter aínda nestas idades os dentes de leite. O problema estaría se a peza que perde é a definitiva, en cuxo caso o neno debería ir ao dentista para que lle reimplante o dente.

Unha pregunta con un gran número de respostas erróneas é a 10: *“Nunha ferida aberta, se se realiza compresión directa sobre a mesma durante máis de 10 minutos e non cesa o sangrado se deberá de...”* Nesta ocasión un 75% das respostas foron erróneas fronte ao 25% dos enquisados que responderon correctamente escollendo a opción C. A razón de que neste caso se obtivera ese porcentaxe de respostas erróneas, non creo que se deba a un erro de redacción, senón ao descoñecemento dese tema en concreto. Creo que a opción de realizar un torniquete (A) foi a máis escollida porque adoita pensarse que é a mellor forma de parar unha hemorraxia, aínda que é unha actuación totalmente contraindicada polos expertos, xa que non se posúen os coñecementos necesarios para realizalo e podería terminar causando máis danos.

Un 8,3% optou por escoller a opción “non sabería que facer”. Neste caso, vendo os resultados obtidos, sería preferible que indiquen que descoñecen a actuación necesaria a que pensen que o mellor é realizar un torniquete. Nos primeiros auxilios débese ter sempre moi en conta que é igual de importante saber como actuar que o que non se debe facer, algo que non acontece nesta pregunta.

A cuestión nº13 fai referencia ás crises convulsivas e se obtivo un porcentaxe de respostas correctas do 79,2%. O outro 20,8% de erros pertencen aos enquisados que seleccionaron a opción B “Inmediatamente tratar de agarrar a lingua para non tragala”. Esta acción é unha das ideas erróneas que están máis estendidas, ata punto de ser realizada por personaxes públicos e de recibir a aprobación da poboación. Por sorte esta opción obtivo unha

porcentaxe de erros baixo, polo que a maioría dos mestres da enquisa (79,2%) saberían como actuar ante unha situación coma esta.

Outra das preguntas cun alto porcentaxe de erros (54,2%) é a 19, “*Sabe quen é o responsable no seu centro escolar ante unha urxencia?*”. Considero que non responden correctamente á pregunta os enquisados que dan respostas como: mestre de educación física, responsable de seguridade, 061, a coordinadora... O responsable no centro é o director, es esta opción foi escollida polo 45,8%. Non se trata dunha pregunta moi decisiva á hora de permitir salvar ou non a vida dunha persoa, polo que non é moi preocupante o porcentaxe de erros obtido. Non obstante, esta cuestión pode influír á hora de prestar axuda, no sentido en que moitas persoas teñen medo de actuar pola posible responsabilidade legal á que se poden afrontar.

Por último, a pregunta 20 foi contestada correctamente por un 62,5% e obtén un 37,5% de erros. Nesta cuestión preguntábase aos enquisados polo número de emerxencias, polo que se tomaron como respostas válidas aquelas que indicaran o 112 ou que especificaran a maiores que o 061 é o de emerxencias sanitarias. Tras ver os resultados considero que debería reelaborarse a pregunta ou dar como válido tamén o 061 aínda que sexa específico das urxencias sanitarias.

7. CONCLUSIÓNS

1.- Cos resultados obtidos podemos considerar que os profesores de educación Infantil da comarca de Ferrol, teñen coñecementos en primeiros auxilios. Polo que non se cumpre a hipótese nula da que parte este estudo.

2.- Os enquisados mostran preocupación e interese sobre o tema. Case a totalidade valora a importancia de asegurar a integridade dos nenos e nenas nas escolas, e consideran positiva a figura da enfermeira escolar.

3.- O grupo dos máis novos, son os que amosan máis interese sobre o tema e acada os mellores resultados no cuestionario. Mentres que o grupo dos maiores amosan menos interese e conseguen peores resultados.

8. BOAS PRÁCTICAS

Como se comentou anteriormente, en canto a realización de primeiros auxilios, é tan importante saber actuar como saber o que non se debe facer. Por esta razón neste apartado se engadirán as actuacións correctas ante as preguntas cun maior porcentaxe de erros a ante certas situacións que poden levar a confusión ou dificultades na vida real.

En primeiro lugar, en relación coa pregunta nº5 do cuestionario “Que farías se tras un golpe un neno perde unha peza dental?”, a guía de primeiros auxilios do 061 de Chayán et al. (s.d.) define a avulsión dental como a situación na que “un dente, conservando a súa integridade, sae do seu aloxamento no óso debido a un traumatismo, é dicir, o dente saígue completamente do seu alvéolo”. Segundo esta guía a actuación correcta consistiría en recoller o dente pola coroa e nunca pola raíz, mantelo húmido nun recipiente con auga fría ou leite e incluso colocalo debaixo da lingua do neno ou nena accidentado. En caso de atragantamento co dente, hemorraxia ou dor intensa chamar ao 061, e por último, para o tratamento dental acudir ao dentista. O que non se debería facer nunca sería intentar reimplantar se quedan restos do dente, somerxer en solución antiséptica, tocar ou cepillar o oco do dente e agarrar o dente pola raíz.

Un erro moi común ante unha situación de hemorraxia grave é crer que se debe realizar un torniquete, como é o caso dun 29,2% dos enquisados. Non obstante está totalmente contraindicado polos expertos, a non ser, como indica a guía do 061 (Chayán et al., s.d.) que se trate dunha amputación traumática con hemorraxia abundante ou que sexa imposible parar a hemorraxia doutro xeito. O que si se debe facer é manter a calma, elevar a zona afectada e deitar ao paciente. Se tras comprimir durante un tempo a hemorraxia non cesa, débense colocar novos apósitos encima dos anteriores e chamar ao 061. É moi importante non retirar os antigos apósitos xa que as gasas empapadas están actuando como tapón da hemorraxia, e ao quitálas para colocar unhas novas estaríamos levantando ese tapón e provocando que aumente.

Outra das actuacións erróneas máis estendidas ante problemas de saúde como crises convulsivas é introducir algo na boca ou agarrar a lingua do afectado para que non a trague. Trátase dun erro bastante grave, pois é imposible tragarse a lingua e pode acabar causando danos na persoa que socorre. Segundo a guía do 061 (Chayán et al., s.d.) as actuacións correctas serían evitar que caia ao chan de forma brusca, poñer unha almofada ou algo brando debaixo da cabeza se é posible para que non se golpee, recordar os detalles da crise porque serán de utilidade para o posterior diagnóstico, esperar a que pase a crise e permanecer en todo momento co afectado. Pola contra, indican que nunca se podería

introducir nada na boca, non suxeitalo, non dar medicinas nin alimentos durante a crise nin no momento posterior.

Tendo en conta que o presente traballo ten como obxectivo averiguar o coñecemento en primeiros auxilios de mestres e mestras de educación infantil, cabe destacar algunhas actuacións específicas para nenos con idades correspondentes ás do alumnado da etapa de infantil.

Segundo o manual da Cruz Roja (2016), a Reanimación Cardio Pulmonar (RCP) é un conxunto de manobras que poden evitar a morte cerebral substituíndo a función cardio respiratoria realizando compresións torácicas (30) e ventilacións de rescate (2). As diferencias nesta actuación con nenos radica en empregar o talón da man ou dous dedos para a realización de compresións torácicas (en caso de nenos ou lactantes, respectivamente) e nas cinco ventilacións de rescate previas (Chayán et al., s.d.).

Por último, cabe destacar que a realización de enquisa podería ser de utilidade nos centros escolares, para que a dirección poida comprobar os coñecementos en primeiros auxilios dos seus traballadores e incluso realizar a enquisa periodicamente para saber se precisan renovar ou actualizar os seus coñecementos. Neste sentido, poderíase converter nunha ferramenta para asegurar e favorecer a aprendizaxe de primeiros auxilios, garantindo así a integridade e seguridade do seu alumnado e dos propios traballadores.

9. REFERENCIAS

Arabaldes, J.A. e Ortín, A. (2008). *La formación del profesorado de Educación Física en Primeros auxilios*. Almería: APEF-FEADEF.

Carrera, R. (2004). *Primeros auxilios en educación infantil. Guía para docentes*. Vigo: IdeasPropias.

Chayán, M. L., Barreiro, M. V. e Iglesias, J. A. (Coords.) (s.d.). *Manual de primeiros auxilios*. Fundación Pública Urgencias Sanitarias de Galicia-061.

Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria (s.d.). *Protocolo de urgencias sanitarias e enfermidade crónica*. Xunta de Galicia.

Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional (s.d.). *As cifras da educación en Galicia. Estatísticas indicadores. Curso 2015/16*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia. Recuperado de: https://www.edu.xunta.gal/portal/sites/web/files/estadisticas_e_indicadores_201516_final.pdf

Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional (s.d.). *Centros educativos*. Recuperado de: <https://www.edu.xunta.es/centroseducativos/BuscaCentros.do>

Cruz Roja (2016). *Primeros Auxilios Básicos. Manual para el alumnado*. Madrid: Cruz Roja Española

Decreto 38/2017, de 23 de marzo, por el que se regula la instalación y el uso de desfibriladores externos fuera del ámbito sanitario, y se crea su registro. *Diario Oficial de Galicia*. Galicia, 10 de abril de 2017, núm. 70, pp. 16949. Recuperado de: https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2017/20170410/AnuncioC3K1-310317-0001_es.html

Espacio cardioprotégidos (2018). *Normativas sobre la obligación de disponer de desfibrilador*. Recuperado de: <http://www.cardioprotegidos.es/legislacion-ccaa/>

Esparza, M. J. e Mintegi, S. (Coords.) (2016). *Guía para padres sobre la prevención de lesiones no intencionadas en la edad infantil*. Asociación Española de Pediatría-Fundación MAPFRE. Recuperado de: <https://www.aeped.es/sites/default/files/documentos/guia-padres-prevencion-lesiones-no-intencionadas.pdf>

Fundación española del corazón (s.d.). *Desfibrilador semiautomático (DESA)*. Recuperado de: <https://fundaciondelcorazon.com/prevencion/rcp-reanimacion-cardiopulmonar-salvar-vida/desa.html>

García, L. (25 de noviembre de 2011). Abogan por que los docentes den primeros auxilios a sus alumnos ante una urgencia. *Málaga hoy*. Recuperado de: <http://www.malagahoy.es/article/malaga/1123537/abogan/por/los/docentes/den/primeros/auxilios/sus/alumnos/ante/una/urgencia.html>

Gemas Collins (1996). *Primeros auxilios*. Madrid: Edaf.

INE (2015). *Definiciones según la causa de muerte*. 2013. (Nota de prensa). Recuperado de: <https://www.ine.es/prensa/np896.pdf>

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid 24 de noviembre, núm. 281, pp. 33987-34058. Recuperado de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-25444>

Najt, S. (2000). *Primeros auxilios en el colegio*. Buenos aires: Nuevo Extremo.

Orde do 22 de xulio de 1997, pola que se regulan determinados aspectos de organización e funcionamento das escolas de educación infantil, dos colexios de educación primaria e dos colexios de educación infantil e primaria dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria. *Diario Oficial de Galicia*. Galicia, 2 de setembro de 1997, núm. 168, p. 8508. Recuperado de: https://www.xunta.gal/dog/Publicados/1997/19970902/AnuncioA146_gl.html

Organización Mundial de la Salud (2019). *Diez datos sobre lesiones infantiles*. Recuperado de: https://www.who.int/features/factfiles/injuries_children/facts/es/

Ortega, A. (2008). *Primeros auxilios*. Barcelona: Altamar

Páxinas Galegas (s.d.). *Escuelas educación infantil y guarderías Ferrol*. Recuperado de: https://www.paxinasgalegas.es/escuelas-educacion-infantil-y-guarderias-ferrol-199ep_37ay.html

Pérez Albuquerque, M.J. (1995). El sistema de responsabilidad civil de los docentes. *Anuario de la facultad de derecho*, (12-13), 351-362.

Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 25 de julio de 1889, núm. 206. Recuperado de: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763&tn=1&p=20180804#art1902>

Real Decreto 732/1995, de 5 de mayo, por el que se establecen los derechos y deberes de los alumnos y las normas de convivencia en los centros. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 2 de junio de 1995, núm. 131, pp. 16185-16192. Recuperado de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-13291>

Real Decreto 365/2009, de 20 de marzo, por el que se establecen las condiciones y requisitos mínimos de seguridad y calidad en la utilización de desfibriladores automáticos y semiautomáticos externos fuera del ámbito sanitario. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 2 de abril de 2009, núm. 80, pp. 31270-31273. Recuperado de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2009-5490>

10. ANEXOS

Anexo 1: carta de presentación

Anexo 2: enquisa

Anexo 3: listado de centros

Anexo 4: control preguntas – táboa 1

Anexo 5: coñecemento enquisados – táboa 2

Anexo 6: resumo do traballo enviado aos centros de estudo

ANEXO 1 – CARTA DE PRESENTIACIÓN

Sr/a Director/a

Son Elena Martínez Villalón **alumna do Grao en mestre de educación Infantil na escola de Formación do Profesorado de Santiago, e estou facendo o meu Traballo Fin de Grao. “Actitude do profesorado ante primeiros auxilios en Educación Infantil da Comarca de Ferrol”** Baixo a Dirección do Profesores Ernesto Smyth Chamosa e Paula Fernández Riveiro da Área de Medicina Preventiva e Saúde Pública da Universidade de Santiago.

O obxectivo deste estudo é analizar os coñecementos en primeiros auxilios do profesorado de Educación Infantil, que actualmente imparten docencia. Para o que elaboramos unha enquisa que deben cubrir os profesores de Educación Infantil da comarca de Ferrol.

Para isto necesito da vosa colaboración para reenviar o correo da enquisa a todo o profesorado do centro. A enquisa é anónima e se cubre “online” seguindo o enlace que figura no correo electrónico.

A enquisa é moi breve e sinxela, consta de 22 ítems relacionados co interese e coñecementos sobre primeiros auxilios.

Os datos serán tratados de forma confidencial e anónima seguindo a normativa da lexislación vixente (Lei Orgánica, de 5 de decembro, de Protección de Datos Persoais e garantía dos dereitos dixitais). Si ten algunha dúbida póñase en contacto con nos. Correo electrónico: elenavillalon97@gmail.com

Grazas pola súa colaboración para poder levar a cabo este Traballo de Fin de Grao. Unha vez realizado o análise estatístico dos datos obtidos fareille chegar por correo electrónico un resumo dos resultados.

Un saúdo cordial

Elena Martínez Villalón

Adxúntase:

- Enquisa completa coas preguntas e posibles respostas

En Santiago de Compostela, a 20 de febreiro de 2019

Fdo.: Elena Martínez Villalón

ANEXO 2 – ENQUISA

ENQUISA PRIMEIROS AUXILIOS

Indique o seu xénero:

Idade:

Nome do centro onde traballa:

Posto de traballo:

Marque a opción que considere

• **Que formación posúe actualmente? (sinale máis dunha opción se é necesario):**

Licenciado/a graduado/a en: Doctor/a en:

Mestre/a especialidade en: Máster en:

Outro, indique cal?:

• **Realizou algunha vez cursos específicos de primeiros auxilios?:**

Non ☐ / Si ☐ (o último curso realizado foi no ano:)

• **Interese que mostra polo tema é:**

Ningún ☐ Moi pouco ☐ Pouco ☐ Bastante ☐ Moito ☐

• **O seu nivel de coñecementos sobre primeiros auxilios o considera:**

Ningún ☐ Moi pouco ☐ Pouco ☐ Bastante ☐ Moito ☐

• **Grao de importancia da materia para o seu traballo:**

Ningún ☐ Moi pouco ☐ Pouco ☐ Bastante ☐ Moito ☐

Ante os seguintes supostos pode dicirnos que faría:

1. Que é a RCP (Respiración Cardio Pulmonar)?

- a) Maniobra para axudar a expulsar un obxecto que obstrúe unha vía aérea.
- b) Maniobra para reanimar unicamente a persoas adultas.
- c) Maniobra que pode manter o fluxo de sangue oxixenada ao cerebro e outros órganos vitais.
- d) Maniobra de inmovilización dunha persoa ferida.
- e) Non sei o que é.

2. Ante unha ferida que sangra en exceso, a primeira actuación deberá ser:

- a) Elevar o membro afectado.
- b) Facer compresión directa sobre a ferida.
- c) Facer un torniquete.
- d) Facer compresión directa sobre a arteria correspondente á zona de sangrado.
- e) Non sabería que facer.

3. Que se debe facer ante unha luxación?

- a) Inmovilizar a articulación afectada e aplicar frío.
- b) Intentar reducila, colocando a articulación no seu sitio.
- c) Aplicar calor e inmovilizar a articulación.
- d) Elevar o membro afectado.
- e) Non sabería que facer.

4. Que farías ante unha ferida profunda?

- a) Limpar a ferida, cubrila con gasas limpas e retirar os corpo estraños.
- b) Limpar e desinfectar con algodón e antiséptico, tapala con gasas limpas.
- c) Diminuír a hemorraxia con compresión, limpar a ferida e tapala con gasas limpas .
- d) Comprobar o pulso e a respiración do alumno.
- e) Non sabería que facer

5. Que farías se tras un golpe un neno perde unha peza dental?

- a) Somerxer o dente nun desinfectante se non está limpo.
- b) Limpar o oco do dente.
- c) Manter o dente húmido en todo momento en auga fría.
- d) Reimplantalo aínda que queden restos do dente no oco.
- e) Non sabería que facer.

6. Ante unha insolación:

- a) Daremos auga fría aínda que o neno non estea consciente.
- b) Colocar nun sitio fresco e poñer compresas frías na cabeza, pescozo e nuca.
- c) Non mover ao neno do lugar e deitalo.
- d) Deixar posta as prendas de roupa.
- e) Non sabería que facer.

7. Ante unha caída na que o neno se golpea na cabeza:

- a) Refrescalo, darlle de beber se ten sede.
- b) Mover ao neno e mantelo sentado.
- c) Chamar ao número de emerxencias se se sospeita gravidade.
- d) Levar ao neno ao hospital nun vehículo do persoal do centro.
- e) Non sabería que facer.

8. A actuación ante unha torcedura é:

- a) Repouso e inmovilización.
- b) Repouso, aplicación de frío local, e estiramentos musculares do movemento contrario ao causado na lesión.
- c) Frío, elevación do membro e estiramentos musculares cara o mesmo movemento onde se causou a lesión.
- d) Repouso, inmovilización, frío e elevación do membro.
- e) Non sabería que facer.

9. Un alumno permanece no chan tras unha caída, non responde aos estímulos pero respira ben. Que farías?:

- a) Intentar levantalo o sentalo para ver se responde aos estímulos.
- b) Poñelo boca arriba para que respire mellor elevarlle as pernas.
- c) Poñelo en posición lateral de seguridade e chamar á ambulancia e comprobar que sigue respirando.
- d) Realizarlle o masaxe cardíaco.
- e) Non sabería que facer.

10. Nunha ferida aberta, se se realiza compresión directa sobre a mesma durante máis de 10 minutos e non cesa o sangrado se deberá de:

- a) Realizar un torniquete sobre a arteria correspondente á zona de sangrado.
- b) Realizar compresión directa sobre a arteria correspondente á zona do sangrado.
- c) Seguir realizando a compresión directa da ferida elevando o membro afectado, e colocando gasas novas encima das anteriores.
- d) Seguir realizando a compresión directa da ferida elevando o membro afectado, quitando as gasas empapadas e colocando gasas novas.
- e) Non sabería que facer.

11. Ante unha obstrución da vía aérea por atragantamento:

- a) Dar palmadas na espada para que expulse o obxecto extraño.
- b) Animar a tuser, e no caso de que a tos non sexa efectiva, empezar maniobras de Heimlich (5 golpes nos omoplatos e 5 compresións abdominais).
- c) Tentar retirar o obxecto que obstrúe a vía aérea.
- d) Deitar ao neno.
- e) Non sabería que facer

12. Ante sangrado polo nariz, que debemos facer?:

- a) Colocar a cabeza inclinada cara diante e comprimir 5 minutos a ala do nariz contra o tabique nasal.
- b) Colocar a cabeza inclinada cara atrás e comprimir 5 minutos o ala do nariz contra o tabique nasal.
- c) Non facer nada, seguramente deixe de sangrar en poucos minutos.
- d) Colocar a cabeza en posición neutra e sonarse o nariz.
- e) Non sabería que facer.

13. Ante unha crise convulsiva:

- a) Intentar suxeitalo para que deixe de convulsionar.
- b) Inmediatamente tratar de agarrar a lingua para non tragala.
- c) Botarlle auga fría ao afectado para parar a convulsión.
- d) Evitar que caia ao chan bruscamente e esperar a que pase a crise ata que volva recuperar a consciencia.
- e) Non sabería que facer.

14. Que faría ante un dor abdominal?

- a) Darlle analxésicos para reducir a dor.
- b) Tranquilizar ao alumno, buscar un ambiente adecuado e colocalo nunha postura cómoda.
- c) Ofrecer alimentos e bebidas se o neno ten fame ou sede.
- d) Non chamar aos padres para non alarmar.
- e) Non sabería que facer.

15. Como actuaría ante unha intoxicación cun produto de limpeza?

- a) Provocar o vómito do neno.
- b) Deixar o produto preto do resto dos nenos.
- c) Tirar o envase, non é importante detectar o produto causante.
- d) Chamar aos servizos de urxencias ou ao Instituto Nacional de Toxicoloxía.
- e) Non sabería que facer.

16. Sabe onde está situado o botiquín no centro escolar?

Si ☐ Non ☐

17. Coñece o protocolo de actuación ante unha emerxencia no centro escolar?

Si ☐ Non ☐

18. Ten actualmente na súa aula un neno con patoloxía crónica ou alerxias que precise de tratamento médico.

Si ☐ Non ☐ Que tipo?:

19. Sabe quen é o responsable no seu centro ante unha situación de emerxencia?

Quen?:

20. Cal é o número de emerxencias?

21. Coñece o programa Alerta escolar?

Si ☐ Non ☐

22. Considera positiva a figura da enfermeira escolar?

Si ☐ Non ☐

ANEXO 3 – LISTADO DE CENTROS

NOME	ENDEREZO	TELÉFONO	ENDEREZO ELECTRÓNICO
CPR Plurilingüe Sagrado Corazón	Estrada de Castilla 160-168	981371691	cpr.sagrado.corazon.ferrol@edu.xunta.es
CPR Plurilingüe Valle Inclán I	Estrada de Xoane 170-172	981330140	cpr.valleinclan1@edu.xunta.es
CEIP Plurilingüe A Laxe	Rúa A Torre s/n, Valón	881930326	ceip.laxe@edu.xunta.es
CEIP de Esteiro	Avenida de Vigo, s/n, Esteiro	981352904	ceip.esteiro@edu.xunta.es
CEIP Isaac Peral	Avenida Mac Mahon s/n	881930210	ceip.isaac.peral@edu.xunta.es
CEIP Recimil	Vivendas Protexidas, s/n	881930312	ceip.recimil@edu.xunta.es
CEIP Cruceiro de Canido	Dr. Fleming, s/n	881930317	ceip.cruceiro.canido@edu.xunta.es
CPR Ludy	Rúa Rio Lambre 6-8	981311813	cpr.ludy@edu.xunta.es
CPR Belén	Praza do Tronco, 1-3	981312176	cpr.belen@edu.xunta.es
CPR San Rosendo	Rúa Pintor Maximo Ramos 11	981357562	cpr.sanrosendo@edu.xunta.es
CPR Plurilingüe Santa Juana de Lestonnac	Rúa Nai Lestonnac, s/n	981311449	cpr.santajuana.lestonnac@edu.xunta.es
CPR Plurilingüe	A Coruña, 35 - 37	98135306	cpr.cristorey.ferrol@edu.xunta.es

Cristo Rey		0	
CPR Plurilingüe Compañía de María	Rúa SAN AMARO 18	98132279 6	cpr.compania.maria.ferrol@edu.xunta.es
CPR Tirso de Molina	Arce s/n	98135210 9	info@tirsoferrol.com
CPR Plurilingüe La Salle	Rúa Pardo Bazán s/n	98131811 1	cpr.lasalle.ferrol@edu.xunta.es
CPR Plurilingüe Jesús Maestro	Rúa EMILIO ANTON N.9	98135131 8	jmaestrof@planalfa.es
CEIP de Ponzos	Rúa Ponzos s/n	98137048 0	ceip.ponzos@edu.xunta.es
CEIP de Pazos	Serantes (San Salvador)	88193032 2	ceip.pazos.ferrol@edu.xunta.es
CEIP Almirante Juan de Lángara y Huarte	Estrada de Catabois, 45-71	98132290 5	ceip.almirante.langara@edu.xunta.es
CEIP Plurilingüe San Xoán de Filgueira	Rúa Campo de Chao s/n	88193819 4	ceip.xoan.filgueira@edu.xunta.es
CEIP Manuel Masdías	Rúa Cuco Ruiz, s/n (Caranza)	88193837 8	ceip.manuel.masdias@edu.xunta.es
EEl Cativos	Rúa Bertón, 93	67864102 3	ferrol@cativos.com
EEl Pequerrechos	Praza de España, 7 - 8	98194583 6	ospequerrechos@hotmail.com
EEl Abc	Rúa Españolito, 21	98137200 0	abcescuelainfantil@gmail.com
EEl Aloha	Rúa San Salvador, 16	98131666 3	amayafelpeto@hotmail.com

EEI Os Meniños	Praza Ultramar, 5-6 – entresuelo esquerda	981315161	ei_osmeninosferrol@hotmail.com
EEI Ferrol-Esteiro (Galiña Azul)	Rúa Ramón y Cajal, s/n	881952282	escolainfantil.ferrol.esteiro@igualdadebenestar.org
EEI Ludy	Rúa Ourense, 25	981311272	coop.ludy@hotmail.com
EEI EDAI	Rúa Mañón s/n	887952662	edai@escolaedai.com
EEI Chip y Chop	Rúa Navegantes, 20	981359285	chip_chop92@yahoo.es
EEI Ferrol-Caranza (Galiña Azul)	Rúa Masaia, s/n	981944281	escolainfantil.ferrol.caranza@igualdadebenestar.org
EEI San Rosendo	Rúa Pintor Máximo Ramos, 14-16	981358407	sanrosendo@caticos.com
EEI Catabois	Estr. De Catabois, s/n	881938116	eicatabois@xunta.es
EEI Grumete	Rúa Cantón de Molins s/n Recinto del Arsenal	981336193	grumeteferrol@kidsco.es

(*) TOTAL: 34 Centros (21 CEIP ou CPR e 13 EEI)

ANEXO 4 – CONTROL PREGUNTAS

Táboa 1

CONTESTACIÓN	A		B		C		D		E	
	REXISTRO	%	REXISTRO	%	REXISTRO	%	REXISTRO	%	REXISTRO	%
PREGUNTA										TOTAL REXISTROS
1. Que é a RCP? (Resuscitación Cardio Pulmonar)?	1	4,2%	0	0,0%	23	95,8%	0	0,0%	0	0,0%
2. Ante unha ferida que sangra en exceso, a primeira actuación deberá ser:	0	0,0%	20	83,3%	1	4,2%	3	12,5%	0	0,0%
3. Que se debe facer ante unha luxación?	23	95,8%	0	0,0%	1	4,2%	0	0,0%	0	0,0%
4. Que farías ante unha ferida profunda?	1	4,2%	0	0,0%	23	95,8%	0	0,0%	0	0,0%
5. Que farías se tras un golpe un neno perde unha peza dental?	2	8,3%	15	62,5%	5	20,8%	0	0,0%	2	8,3%
6. Ante unha insolación:	0	0,0%	24	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
7. Ante unha caída na que o neno se golpea a cabeza:	0	0,0%	1	4,2%	23	95,8%	0	0,0%	0	0,0%
8. A actuación correcta ante unha torcedura sería:	2	8,3%	0	0,0%	0	0,0%	22	91,7%	0	0,0%
9. Un alumno permanece no chan tras unha caída, non responde aos estímulos pero respira ben. Que farías?:	0	0,0%	0	0,0%	24	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
10. Nunha ferida aberta, se se realiza compresión directa sobre a mesma durante máis de 10 minutos e non cesa o sangrado se deberá de:	7	29,2%	6	25,0%	6	25,0%	3	12,5%	2	8,3%
11. Ante unha obstrución da vía aérea por atragantamento:	0	0,0%	24	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
12. Ante sangrado polo nariz, que debemos facer?	20	83,3%	3	12,5%	0	0,0%	1	4,2%	0	0,0%
13. Ante unha crise convulsiva:	0	0,0%	5	20,8%	0	0,0%	19	79,2%	0	0,0%
14. Que faría ante un dolor abdominal?	0	0,0%	24	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
15. Como actuaría ante unha intoxicación cun produto de limpeza?	4	16,7%	0	0,0%	0	0,0%	20	83,3%	0	0,0%
16. Sabe onde está situado o botiquín no centro escolar? (A-B)(SI-NON)	24	100,0%	0	0,0%						24
17. Coñece o protocolo de actuación ante unha emerxencia no centro escolar? (A-B)(SI-NON)	24	100,0%	0	0,0%						24
18. Ten actualmente na súa aula un neno con patoloxía crónica ou alerxias que precise de tratamento médico? (A-B)(SI-NON)	8	33,3%	16	66,7%						24
19. Sabe quen é o responsable no seu centro ante unha situación de emerxencia? (A-B)(Sabe-Non sabe)	11	45,8%	13	54,2%						24
20. Cal é o número de emerxencias? (A-B)(Sabe-Non sabe)	23	95,8%	1	4,2%						24
21. Coñece o programa Alerta Escolar? (A-B)(SI-NON)	21	87,5%	3	12,5%						24
22. Considera positiva a figura da enfermeira escolar? (A-B)(SI-NON)	23	95,8%	1	4,2%						24

ANEXO 5 – COÑECEMENTO ENQUISADOS

Táboa 2

CONTESTACIÓN	ACERTO		FALLO		TOTAL	
ENQUISADO	REXISTRO	%	REXISTRO	%	REXISTROS	(*)
A	16	84,2%	3	15,8%	19	BEN
B	14	73,7%	5	26,3%	19	SUFICIENTE
C	18	94,7%	1	5,3%	19	MOI BEN
D	18	94,7%	1	5,3%	19	MOI BEN
E	19	100,0%	0	0,0%	19	MOI BEN
F	16	84,2%	3	15,8%	19	BEN
G	16	84,2%	3	15,8%	19	BEN
H	14	73,7%	5	26,3%	19	SUFICIENTE
I	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
J	17	89,5%	2	10,5%	19	BEN
K	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
L	13	68,4%	6	31,6%	19	INSUFICIENTE
M	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
N	16	84,2%	3	15,8%	19	BEN
Ñ	17	89,5%	2	10,5%	19	BEN
O	13	68,4%	6	31,6%	19	INSUFICIENTE
P	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
Q	18	94,7%	1	5,3%	19	MOI BEN
R	16	84,2%	3	15,8%	19	BEN
S	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
T	14	73,7%	5	26,3%	19	SUFICIENTE
U	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
V	14	73,7%	5	26,3%	19	SUFICIENTE
W	15	78,9%	4	21,1%	19	SUFICIENTE
MEDIA	15,58	82,02%	3,42	17,98%	19,00	BEN

(*) 0% - 50% respostas correctas: DEFICIENTE
 50% - 70% respostas correctas: INSUFICIENTE
 70% - 80% respostas correctas: SUFICIENTE
 80% - 90% respostas correctas: BEN
 90% - 100% respostas correctas: MOI BEN

ANEXO 5 – RESUMO DO TRABALLO ENVIADO AOS CENTROS DE ESTUDO

Sr./a Director/a

Son Elena Martínez Villalón, **alumna do Grao en mestre de educación Infantil na USC** e me dirixo a vostede novamente para agradecerlle a participación no meu Traballo de Fin de Grao: “*Actitude do profesorado ante primeiros auxilios en Educación Infantil da Comarca de Ferrol*” baixo a Dirección do Profesores Ernesto Smyth Chamosa e Paula Fernández Riveiro da Área de Medicina Preventiva e Saúde Pública da Universidade de Santiago. A continuación amósase un resumo dos resultados obtidos tras a realización do traballo, que non sería posible sen a participación do profesorado.

En primeiro lugar, cabe destacar que o 45,8% dos enquisados ten moito interese polo tema e outro 50% bastante interese, ademais un 87,5% considera que os primeiros auxilios teñen moita importancia no seu traballo. Estes datos son importantes, xa que é necesario mostrar interese no tema para mellorar a información. Outro aspecto moi positivo é que o 91,7% da mostra ten estudos ou cursos previos en primeiros auxilios, dos cales un 57,1% realizouno desde 2015 á actualidade. Tras analizar os datos, o profesorado dos centros públicos son os que realizaron os cursos máis recentemente e os que mellores resultados obtiveron. É importante mencionar tamén que o grupo de idade con maior interese e maior coñecemento sobre primeiros auxilios, é o dos máis novos (20-34 anos).

En canto aos resultados da enquisa, atopámonos con que un 8,3% posúe coñecementos insuficientes, un 45,8% suficientes, un 29,2% bos coñecementos, e por último, o 16,7% atópase no rango “moi ben”. Estes datos permítennos afirmar que os enquisados posúen un bo nivel de coñecementos en primeiros auxilios aínda que sexa desexable unha profundización no tema.

Algunhas das preguntas con maior número de erros da enquisa son, en primeiro lugar, á referida á perda dunha peza dental, cuxa actuación correcta sería manter o dente húmido en todo momento en auga fría. En canto á pregunta sobre as hemorraxias, a opción máis escollida foi a de realizar un torniquete, sendo unha actuación totalmente contraindicada polos expertos. A acción correcta sería realizar compresión directa sobre a ferida, levantando o membro afectado e poñendo gasas novas encima das anteriores; é moi importante non retirar as gasas anteriores xa que están actuando como tapón para a hemorraxia. Outra pregunta con maior número de erros é a que fai referencia ás crises convulsivas, respondendo algúns dos enquisados que a acción correcta é agarrar a lingua. Se trata dunha das ideas erróneas máis estendidas, pero a actuación correcta é evitar que a vítima caia bruscamente ao chan e deixar que acabe a convulsión; é moi importante non tocar ao ferido durante o ataque.

Como conclusións do estudo, podemos afirmar que o profesorado de educación infantil da comarca de Ferrol ten coñecementos en primeiros auxilios. Ademais mostran preocupación e interese sobre o tema, considerando tamén moi positiva a figura da enfermeira escolar. E por último, que os grupo dos máis novos son os que amosan máis interese e conseguen mellores resultados no cuestionario.

Moitas grazas outra vez pola súa colaboración para poder levar a cabo este Traballo de Fin de Grao. Se vostede ou os participantes da enquisa están interesados no estudo, podo facilitarlles unha copia do meu traballo por correo electrónico. Para calquera dúbida pónase en contacto comigo: elenavillalon97@gmail.com

Un saúdo cordial,

Elena Martínez Villalón